

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

İxtisas: 050321– DİZAYN

Qrup: 774

BURAXILIŞ İŞİ

Mövzu: Şərqlərdə etnik geyimlərin bədii-dekorativ
xüsusiyyətlərinin analizi

Tələbə: Quliyeva Aygül Zahir qızı

Rəhbər: müə.Əliyev Əli İsmayıl oğlu

Kafedra müdiri: s.ü.f.d.Məmmədova Lalə Hamlet qızı

BAKİ – 2018

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Fakültə “Texnologiya və dizayn” Kafedra “Dizayn”.
İxtisas: 050321– DİZAYN.

Təsdiq edirəm:
Kafedra müdiri

“ 04 “ yanvar 2018

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ
TAPŞIRIQ

Qr.№ 774 Quliyeva Aygül Zahir qızı
(soyadı, adı, atasının adı)

1.Mövzunun adı: Şərq ölkələrində etnik geyimlərin bədii-dekorativ
xüsusiyyətlərinin analizi

Universitetin « 04 » yanvar 2018-ci il № 2/4/2018
əmrinə təsdiq edilmişdir.

2.Mövzu üzrə tapşırıq: Şərq ölkələrində etnik geyimlərin bədii-dekorativ
xüsusiyyətlərinin analizi

3.Hesabat – izahat yazısının məzmunu / işlənəcək sualların siyahısı /

1.Giriş 2.Azərbaycan milli geyimlərinin bədii xüsusiyyətləri 3.Türkiyə etnik
geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri 4.Özbək etnik geyimlərinin bədii-
dekorativ xüsusiyyətləri 5.Türkmənistanın etnik geyimləri 6.Orta Asiya xalqlarının
geyimlərinin fərqli xüsusiyyətləri 7.Səudiyyə Ərəbistanının etnik geyimləri
8.Hindistan etnik geyimləri

4.Qrafiki materiallar _____

5.Tapşırığın verilmə tarixi 04 yanvar 2018-ci il

6.İşin təhvil verilmə müddəti 05 iyun 2018-ci il

TƏLƏBƏ A.Z.Quliyeva
/imza/

RƏHBƏR müə.Ə.İ.Əliyev
/imza/

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti «Texnologiya və Dizayn»
fakültəsinin 774 qrup tələbəsi Quliyeva Aygül Zahir qızı tərəfindən
«Şərq ölkələrində etnik geyimlərin bədii-dekorativ xüsusiyyətlərinin
analizi» mövzusunda yerinə yetirilmiş buraxılış işinin

R E F E R A T I

Buraxılış işi giriş, 3 bölmədən, 51 səhifədən, 5 şəkildən ibarət olmaqla aşağıdakı məsələləri əhatə edir:

«Azərbaycan və Türkiyə etnik geyimlərinin təmsalında şərq geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri» adlı I Bölmədə – Azərbaycan milli geyimlərinin bədii xüsusiyyətləri, Türkiyə etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri açıqlanmışdır.

«Özbək, türkmən, qazax, qırğız etnik geyimlərinin simvolika və bədii-dekorativ xüsusiyyətləri» adlı II Bölmədə – Özbək etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri, Türkmənistanın etnik geyimləri, Orta Asiya xalqlarının geyimlərinin fərqli xüsusiyyətləri tədqiqat obyektinə çevrilmişdir.

«Fars körfəzi ölkələrinin və Hindistanın milli geyimləri, müasir geyimlərdə istifadə olunan dekorativ kompozisiyalar» adlı III Bölmədə – Səudiyyə Ərəbistanının etnik geyimləri, Hindistan etnik geyimləri, Müasir dövrdə etnik üslubun əsas istiqamətlərinin geyim kompozisiyalarında təcəssüm etməsi işıqlandırılmışdır.

Buraxılış işi nəticə və təkliflərlə və istifadə edilmiş ədəbiyyat ilə tamamlanır. Müasir tələblərə cavab verən buraxılış işindən moda sahəsində çalışan mütəxəssislər istifadə edə bilirlər.

MÜNDƏRİCAT

	Səh.
GİRİŞ.....	5
I BÖLMƏ. Azərbaycan və Türkiyə etnik geyimlərinin təmsalında şərq ölkələrinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri	
1.1. Azərbaycan milli geyimlərinin bədii xüsusiyyətləri.....	7
1.2. Türkiyə etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri.....	14
II BÖLMƏ. Özbək, türkmən, qazax və qırğızlarda etnik geyimlərin simvolikası və bədii-dekorativ xüsusiyyətləri	
2.1. Özbək etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri.....	23
2.2. Türkmənistanın etnik geyimləri.....	26
2.3. Orta Asiya xalqlarının geyimlərinin fərqli xüsusiyyətləri.....	29
III BÖLMƏ. Fars körfəzinin ərəb ölkələrinin və Hindistanın milli geyimləri, eyni zamanda müasir geyimlərdə istifadə olunan etnik bədii-dekorativ kompozisiyalar	
3.1. Səudiyyə Ərəbistanının etnik geyimləri.....	35
3.2. Hindistan etnik geyimləri.....	41
3.3. Müasir dövrdə etnik üslubun əsas istiqamətlərinin geyim kompozisiyalarında təcəssüm etməsi.....	45
NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR.....	50
İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI.....	52
ƏLAVƏLƏR.....	53

GİRİŞ

Müasir moda çox yönlüdür. Tarixi bir çox onilliklər ərzində toplanmışdır. Etnik üslub moda dövrünə sanki bir nümunə olmuşdur.

Etno, moda meyli olaraq, ötən əsrin 60-cı illərində, hippilərin mədəniyyətinin xüsusilə populyar olduğu dövrdə meydana çıxmağa başladı. Bu alt mədəniyyətin pərəstişkarı, yaradıcısı təbii parçalardan geyimlər, üstünlüklü parlaq rənglər və müxtəlif xalqların milli geyimlərini cəsarətlə birləşdirən motivləri seçmişdir. Tədricən hippilər bir ideologiya kimi daha az diqqət çəkməyə başladılar, lakin moda dizaynerləri müasir geyimə verə biləcəkləri qeyri-adi və müxtəlif etnik elementlərlə maraqlandılar. Bu stil nəhayət moda dünyasının qiymətli məqamlardan biri kimi etnik istiqamətdə təmin edilir və Versaj, Kenzo kimi bir çox məşhurun əfsanəvi kolleksiyalarında özünü göstərmişdir.

Geyimdə etnik üslubun əsas xüsusiyyəti özü və ətrafı ilə uyğun gəlməsidir. Buna görə də, əsasən təbii rahat və hərəkətləri məhdudlaşdırmayan parçalardan istifadə olunur. Geyimlər tikmə, aplikasiya və digər bəzək elementləri ilə bəzədilirdi. Aksesuarlar həmçinin təbii materiallardan hazırlanırdı: ağac, iplər, qabıqlar, sümüklər və s. İndi bir çox onlayn mağazalarda oxşar məhsullara, eləcə də müvafiq ayaqqabıları və geyimləri tamamlayacaq çantalara geniş rast gəlinir.

“Etnik Geyim” və ya milli geyimlər hər bir cəmiyyətin əvəzsiz atributudur. Əsrlər boyu aparılan təcrübələrə əsasən, hər bir insan iqlimə, həyat tərzinə, işğala, materiallara, sənətkarlığa və digər təbii faktorlara görə ən rahat geyim növü seçmişdir. Daha sonra cəmiyyətin inkişafı ilə paltarları yalnız iqlim problemlərindən qoruya bilmək üçün deyil, həm də estetik məsələ kimi, hər bir insanın şəxsiyyətini və fərdiliyini vurğulayan dekorativ yaradıcılıq elementlərinə əlavə etməyə başladılar. Müasir dizaynerlər müxtəlif xalqların etnik geyimlərinin bütün yaradılış tarixini davamlı öyrənərək ətraflı izah edir, yaradıcı fantaziyalardan, fikirlərdən istifadə edir və bunu yeni kolleksiyalarında tətbiq edirlər.

Etnik Geyim unikal estetik zövqünüzün incə cazibəsinə töhfə verərkən həmişə fərdiliyinizi və cazibədarlığınızı vurğulayacaqdır. Siz böyük əmək və pul

xərcləmədən etnik üslublu geyimlər vasitəsilə şəxsiyyətinizi və cazibənizi incə bir tərzdə ifadə edə bilərsiniz.

Hal-hazırda etnik geyim böyük bir inkişaf dövrü keçərək müasir gənc geyim kateqoriyasında layiqli bir addım atdı. Etnik üslubda geyimlər, aksesuarlar həmişə kişilərin və qadınların, xüsusilə qadınların qarderobunda ən çox istifadə edilən parçalardan biri olacaqdır.

Bu günə qədər etnislər daha çox populyarlıq qazanmışdır. Xüsusilə trend üslublar arasında bohem stil ilə yanaşı etnik üslub da öz sözünü demişdir. Birlərindən olduqca fərqlənirlər lakin başlıca prinsiplər eynidir:

- praktiki üslub;
- pulsuz kəsmə;
- parlaq rəng palitrası;
- geniş bəzək elementləri.

Bu gün moda dizaynerləri diqqətli bir şəkildə müxtəlif etnik qrupların geyimlərini tədqiq edərək yeni ideyalar axtarışındadır. Orijinal milli geyimin yenidən yaradılması tamamilə zəruri deyil. Parlaq və qeyri-adi görünmək üçün müasir tendensiyaları və etnik elementləri birləşdirə bilməliyik. Stil bir neçə istiqamətə malikdir və hər birinin öz xüsusiyyətləri vardır, bu da imic yaradan zaman nəzərə alınmalıdır.

Diplom işininin ayrı-ayrı bölmələrində azəri, türk , özbək, türkmən, qırğız, ərəb, hind, orta asiya xalaqlarının və.s timsalında şərq ölkələrinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri tədqiq olunmuşdur.

I Bölmə. Azərbaycan və Türkiyə etnik geyimlərinin timsalında şərq ölkələrinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri

1.1. Azərbaycan milli geyimlərinin bədii xüsusiyyətləri

Azərbaycan geyim mədəniyyətinin əsərlər boyu formalaşmış və təkmilləşməsində xalqın dünyagörüşü, psixoloji-ideoloji milli-əxlaqi baxışları, sosial-iqtisadi və mədəni həyatı da əhəmiyyətli rola malik olmuşdur.

Belə ki, Azərbaycan milli geyimi daim - uzun və müəkkəb inkişaf yolu qət edərək xalqın zəngin mədəniyyətinin nəticəsidir. Xalqımızın keşməkeşli tarixi ilə ciddi bağlılığı olan geyimlər onun mədəniyyətinin araşdırılmasının qiymətli mənbələrindən biri hesab edilir.

Erkən orta əsrlərin Azərbaycan kişi və qadın geyimləri barəsində geniş formada informasiyaları “Kitabı-dədə Qorqud” dastanından əldə etmək mümkün olur. Sözügedən mənbədə kişi və qadın geyimlərindən cübbə (“samur cübbə”), şalvar (“mahudlu şalvar”), kömlək (köynək), çuxa, qurşaq (“altundan kətan incə bezlər”), kaftan (qolları uzun yaxud qısa, yaxa hissəsi açıq, ağ və qırmızı parçadan ərsəyə gətirilən üst geyimi), niqab, duvaq, xanların tacı, bəylərin baş sanğı (çalma), külah və çənbərin (dingə); ayaqqabı olaraq başmaq, ədik (uzunboğaz kişi ayaqqabısı) və sərməzənin (qadın ayaqqabısı) xalqın geyim fondunda əsas üstünlük təşkil etməsi aydınlaşır. (Şəkil 1)

Sasanilər səcərəsinin ilk şahları hesab edilən qədim farsların enli və eyni zamanda uzun geyimlərinə oxşar libaslardan geniş istifadə etmişdilər. Azərbaycan torpaqlarının xilafət tərəfindən ələ keçirilməsi geyimlərin formalarına nəzərə cəpacaq dərəcədə fərqliliklər gətirdi. Kişi geyimi olaraq qədim ərəb köynəyi, baş sanğı, xələtlər geniş istifadə olunmağa başladı ki, nəticədə bu “plaşın başqa formasıdır”.

Sasanilərin ərəblərlə qarşıdurmasında sasanilər tərəfindən bu döyüşlərdə məharətlə vuruşmuş Cavanşiri mükafatlandırmış Sasani imperatorluğunun hökmdarı III Yezdəgird onun belinə mirvari ilə üzəri bəzədilmiş qızıl kəmərcik və qızıl saplı qılınclar bağlatmış, başına dəbdəbəli rəngarəng daş-qaşlı tac taxdirmış, qollarına

qolbaqlar saldırmış, boynuna mirvari boyunbağlar asdırmış və ipək parçadan tikilmiş 4 qotazlı mavi rəngli şalvarlardan istifadə edilirdi.

Orta əsr modasında yeni dəbin incə zövqü, əzəməti zadəgan geyiminin quruluşunda, həmçinin libasların omamentlərində öz əksini tapır. Ta qədim zamanlardan indiyə kimi gəlib çatmış köynək, şalvar, kaftan, cübbə olan geyimlərin estetik olaraq görkəmini zərif omamental parçalar və onların üzərində tətbiq edilən və qoşma bəzəklər daha cəlbedici və baxımlı edirdi.

Vurğulamaq olar ki, orta əsr ünsürləri ən çox Səfəvi geyimində özünü göstərirdi. Dəbdəbəli xələtləri quş lələyi və daş-qaşla bəzədilən əzəmətli əmmamələr əvəz edirdi.

16-17-ci əsrlərdə Azərbaycan geyimi daha çox inkişaf etməyə başladı. Araşdırmalardan məlum olur ki, bu dövr ərzində milli geyimin əsl məktəbi yaranmışdır.

Belə ki, geyimə görə insanın hansı yaşda olduğunu, nə işlə məşğul olduğunu, ixtisasını, eyni zamanda sosial mənsubiyyətini aşkar etmək mümkün idi .

16-cı əsrdə Azərbaycan geyiminin ən maraqlı komponenti baş geyimləri hesab edilirdi. Aydındır ki, sözügedən dövrdə azərbaycan əhalisini qızılbaşlar olaraq adlandırırdılar, ona görə ki, onlar başlarına çalma ilə dolanmış nazik və hündür ucluğu olan qırmızı papaqlar qoyurdular. Yüksək rütbəli hərbiçiləri və zadəganları çalmalarına sancılmış qızıl gül təsvirlərini nəzərə çatdırırdılar. Həmin güllərdən əlavə, sağ tərəfdən çalmaya möhkəmləndirilmiş, böyük yaqutlar və zümrüdlərlə bəzədilmiş daraq da əsas bəzək nümunəsidir.

16-17-ci əsrin qadın baş geyimləri də fərqliliyi ilə digərlərindən seçilirdilər. Sözügedən əsrdə faydalanılan qadın baş örtükləri əsasən yeddi növə bölünür. Misal olaraq əlvan naxışlı örtükləri, zərif araqçınlar, xəzdən və yaxud məxmərdən hazırlanan papaqları göstərmək olar. XVI-XVII əsrlərdə qadın baş geyimlərindən ən çox istifadə olunanı araqçınlar hesab edilirdilər ki, bu araqçınlar da qadın eyni zamanda qız araqçınlarına ayrılırdılar. Belə baş örtüklərini qadınlar, həyətdə, evdə, eyni zamanda qonaqlıqda taxardılar. Küçəyə çıxdıqda isə başlarına çadra atardılar. Ancaq yaşlı qadınlar və qız uşaqları küçədə olarkən çadra taxmaya bilərdilər

Azərbaycan ərazisində 16-17-ci əsrlərdə üst geyimi də fərqli idi. Sözügedən əsrlərdə üst geyimin başqa formaları köhnə ənənələr əsasında özünə yer tuturdu. Ancaq bu köhnə ənənələr dekorativlik istiqamətində başqası ilə əvəz olunaraq daha da inkişaf edirdilər. Yeniliklər özünü müxtəlif xırda detallarda, naxışlarda və bəzəklərdə biruzə verirdilər.

16-17-ci əsrlərdə kişilər aşağı hissəsi dar, yuxarı hissəsi get-gedə genişlənən şalvarlar geyinirdilər. Şalvarları da həmçinin üst köynəklərin tikilişi zamanı istifadə edilən parçalardan tikirdilər, ancaq şalvarlar əksər vaxt göy və yaxud tünd sarı rəngli parçalardan biçilirdi.

16-17-ci əsrlərdə Azərbaycan ərazisində qadın üst geyimləri də yetərincə fərqli formada idi. Ancaq biçimə görə qadın geyimi eyni dövrün kişi libaslarını xatırladırdı.

Qadınlar (xüsusən də imkanlı nümayəndələri), kişilərdə olduğu kimi çiyinlərinə

sırf yaraşlıq məqsədilə olan qolu uzun xələtlər atırdılar. Ancaq qadın libasları öz zərifliyi və zərin, daş-qaşın azlığı ilə fərqlənirdilər. Bu libaslar kişilərin libası kimi aşağısı çox dar, yuxarısı isə gen idi.

17-ci yüzillikdə bədənə uyğun geyimlərin biçilməsi ilə təzə geyim növləri ərsəyə gəlirdi. Nəticə etibarilə insan özünün düz biçimi ilə təbiət ilə özü arasında uyğunluq formalaşdıraraq, təbiətdən ayrı hesab olunmur, öz bədəninin ölçülərini geyim ilə nəzərə çarpdırmağa can atırdı.

XVIII yüzilliyin qadın libasları da yetərincə gözəl və zərif hesab edilirdi. Sözügedən dövrün qadın geyimlərinə üst köynəyi, ləbbadə, kürdü, küləcə, çəpkən, arxalıq və bahari daxil idi.

Köynəklərin rəngləri də qadınların yaşından asılı olaraq dəyişirdi. Gəlinlər və qızlar sarı, qırmızı, yaşıl, yaşlılar isə ağ və qara köynəklər geyərdilər.

Bu dövrdə gözəl biçimli üst qadın geyiminin geniş yayılmış növlərindən birini çəpkən təşkil edirdi. Bədəndə kip oturan çəpkən astarlı tikilirdi. Aşağı yan tərəfdə “çapıq” adlanan bir detal var idi ki, o da bədəni daha gözəl və cəlbedici edirdi.

Qadınlar arasında ən geniş yayılmış geyim növü arxalıq idi. Çəpkən kimi arxalıq da astarlı tikilirdi, biçimi isə bədəndə bel nahiyyəsinə kimi kip otururdu. Əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, XVIII yüzilliyin qadın baş örtükləri müxtəlifliyi ilə seçilirdi. Saçlarını yığmaq üçün qadınlar tənzipdən və kətdən istifadə edirdilər. Bu vasitələr tərini hopdurulmasına kömək edirdi (Naxçıvanda belə baş örtükləri “təşbənd” adlandırılırdı). “Çuna” adı ilə tanınan baş geyimi ağ rəngli pambıq parçadan hazırlanırdı. “Çartaq” adlı qadın baş geyimi isə narıncı və ya açıq çəhrayı rəngdə idi, bəzən lentlə bağlanırdı.

Rəngbərəng kəlağayılar böyük populyarlıq qazanmışdır. Bəzi yerlərdə kəlağayıları yelçəyin üstündən bağlayırdılar, beləliklə eyni zamanda üç baş geyimi gəzdirilirdi: birinci — cuna (və ya kətan), ikinci — kəlağayı, üçüncü - ləçək (onu eləcə də kəsaba, sarəbdaz, zərbab adlandırırdılar). Soyuq havada bunların üstündən şal ilə bağlayırdılar (tirmə şal, kəşmiri şalı, təbii yundan olan əllə toxunan şal,).

Bu dövrün ən geniş yayılmış növlərindən biri araqçın idi. Lakin bu araqçınlar XVI-XVII əsrlərdə geniş yayılmış eyni adlı baş geyimlərindən onunla seçilirdilər ki, bunların arxa hissəsində toxunma “torba”lar yox idi. XVIII yüzillikdə və sonrakı dövrlərdə Azərbaycanda “təsək qabağı” adlı daha bir baş geyimi yayılmışdır. Qadınlar bu baş geyimindən daha çox üzün alın hissəsini bəzəmək üçün istifadə edirdilər, və bir qayda olaraq “təsəkqabağıları” dərzilər deyil, zərgərlər düzəldirdilər.

18-ci yüzilliyin kişi ayaqqabıları da kifayət qədər müxtəlif idi. Daha çox istifadə olunan kişi ayaqqabısı - balaca dabansız başmaqlar - dəri ilə tikilirdi. Həmçinin varlılar arasında dəridən düzəldilmiş uzunboğaz çəkmələr də o dövrün dəbi hesab edilirdi, kəndlilər arasında isə hələ qədim zamanlardan XX yüzilliyin əvvəllərinə qədər çarıqlar geylirdi.

Neçə yüzilliklər ərzində təşəkkül tapan 19-cu əsr Azərbaycan ənənəvi geyimi, böyük ehtimalla Azərbaycanın ərazisinin bütün bölgələrində mühüm komponentlərin genetik bütövlüyü ilə fərlənir. Azərbaycan ərazisində məskunlaşan

başqa xalqların və etnik qrupların bir sıra geyim özəlliklərinin, libasların lokal variantlarının varlığı belə bir ümumi nəticəyə gəlməyə zəmin yaradır.

19-20-ci əsrin başlanğıcında gündəlikdə istifadə olunan ənənəvi geyim dəstinin bəzi komponentlərini arxeoloji sübutlarla müqayisəsi müəyyən ölçüdə onun müxtəlif formalarının yaranmasını və təşəkkül etməsini izləməyə şərait yaradır. İndiki dövrə qədər gəlib çatmış bir sıra köhnə geyim komponentləri araşdırılan dövrdə Azərbaycanın təkibindəki ayrı-ayrı xalqların geyim komplektlərinə aid edilmiş, qalanları - dar lokal xarakter almışlar.

Qeyd etmək lazımdır ki, qadın geyimi kimi, kişilərin geyimi də ayrı-ayrı tarixi-etnoqrafik bölgələrdə xüsusilə bənzər geyimlərlə ortaya çıxarılıb. Nəticə etibarilə deyə bilərik ki, kişi geyiminin quruluşundan onu geyinən əhalinin hansı zümərəsinə daxil olduğunu aydınlaşdırmaq heç də çətin iş deyildi. Həmçinin, uşaq geyimi də quruluş olaraq böyüklərin geyimindən ancaq ölçüləri və yaş xüsusiyyətlərinin komponentləri ilə fərqlənirdi. Toy və bayram geyimlərinin tikilməsində çox vaxt dəyərli parçalardan istifadə edilirdi, digər libaslardan fərqli olaraq müxtəlif qızılı və gümüşü detallarla süslənirdi.

Yüzilliyin axırına kimi kişi geyimində müşahidə edilən yeniliklər əsasən detalların quruluşlarına, məsələn boyunluqların, qolların formalarına, şalvarların uzunluğuna və ədəklərin enli yaxud ensizliyinə, düymələməyə - 2 yanlı və yaxud 1 yanlı) görədir. Ümumilikdə götursək, kişilərin geyimlərində və eyni zamanda xarici görünüşlərində azadlığa, mübarizəyə can atan güclü şəxsiyyət obrazı ərsəyə çıxır. Kişi geyimində ipək, bahalı yun, zərif kətan parçalara, mahuda xüsusilə üstünlük verilir. Küçədə geyinilən çuxalar üçün məxmərdən, arxalıqlar üçün isə rəngli parçadan yararlanırdılar.

Rəng çalarları olaraq tünd- məsələn, göy, qara, qəhvəyi, yaşıl rənglərdən istifadə olunur. Parçanın üzərindəki bəzəklər dama, incə zolaq və butalardan ibarət olmuşdur. Qalın yeganə rəngə malik parçalar isə simmetrik dekorativ incə naxışlarla hazırlanır. Yay parçalarında daha çox ağ, boz və açıq sarı rənglərə üstünlük verilirdi.

Tədqiqatlardan məlum olmuşdur ki, qadın geyimi tamamilə başqa yöndə təşəkkül tapırdı. Buna səbəb qadının müsəlman cəmiyyətindəki fəaliyyətinin

məhdudlanması idi. Belə ki, qadının bütün əyləncələri nişan və toy, həmçinin ayrı-ayrı dini mərasimlərin qeyd edilməsinə enmişdir. Qadın, öz ərinin - maddi nöqtəyi nəzərdən digərlərindən seçilən tacirinin, fabrikinin, işbazın cəmiyyətdə mövcud olduğu mövqeyinin təcəssümünə çevrilir. Dəyəri digərlərinə nəzərən çox olan qalın parçaların istifadəsi kostyumun plastikasını tamamilə dəyişir. Daha dəbdəbəli, zəngin parçalar, parça üzərindəki naxışlar və bəzəklərin qalaqlanması daha yüksək zümrədən olan qadın geyimini nümayiş etdirir.

Libasın üslubu gözəlliyin şəhvanı mənasında olan iddialı şəkillərdə özünü biruzə verir. Həmçinin, müsəlman cəmiyyətinin qadının simasına xüsusi gözəllik verən ipək kəlağayılar əvəzəlməz füsunkarlığı ilə fərqlənən taclara və araqçılara əlavə idilər.

Uzun müddət ötdükcə təkmilləşən XIX əsrin müasir qadın geyim kompozisiyaları, fəsenlərində, koloritində, xarici quruluşunda da yeniliklərə uğrayırdı və hər zaman cəlbedici, rahat və rəngbərəng idi. Bu geyimlərin mühüm və parlaq səciyyəvi xüsusiyyətlərini bir-biri ilə ciddi şəkildə əlaqəli olan zərif zövq və mühakiməli anlam əhatə edirdi. Sözügedən geyimlərin o qədər növləri var idi ki, istənilən mühitdə, fərqli insan məşğuliyyəti zamanı məqsədyönlü idi və insanın bədən quruluşunun, yaşının, xarici görünüşünün gözəçarpan xüsusiyyətlərinə cavab verirdi.

XIX əsr kişi geyim dəsti mahiyyətə işgüzar kişi tipinin geyimidir. Əgər əvvəlki dövrlərdə geyim vasitəsilə dəbdəbəli və bekar həyat tərzini qeyd olunurdusa (qızılı tikmələrlə və daş-qaşla tərtib olunmuş orta əsr cübbələrini və xanların daha çox sinfi mənsubiyyətini bildirən geyindikləri qalın bahalı parçalardan tikilmiş və üzəri metal lövhəciklərlə, zəngin naxışlarla bəzədilmiş xələtləri yada salmaq kifayətdir), o dövrdə geyim yeni dövr kişinin işgüzarlığını, çalışqanlığını, fəallığını əks etdirirdi. Sinfi mənsubiyyət bildirən dəbli geyim dəstləri, onların sayı və mahir usta əlindən çıxmış geyim cizgiləri ilə fərqlənən biçimin nəfisliyi və kərifliyi ilə seçilirdilər.

Kişi geyimi yalnız parçanın keyfiyyəti və alt paltarın ağırlığı ilə seçilirdi. Geyimin əlvanlığı və bəzəklərin bolluğu kişilər üçün ədəbsizlik sayılırdı. Parlaq

geyim yalnız qadınlara məxsus idi — onlar ərlərinin maddi durumunun və cəmiyyətdə tutduqları mövqeyinin nümayişçisi, onların iş fəaliyyətindəki uğurlarının simvolu idilər.

Azərbaycan milli geyimi yaş fərqinə görə də təsəvvirlənirdi. Muzey kolleksiyalarında saxlanılan geyim və təsviri sənət nümunələrindən əldə olunan məlumata görə uşaqlar üçün nəzərdə tutulan oğlan və qız geyimləri ilə böyüklərin geyimlərində elə bir fərq yox idi. Balaca qızlar da eyni biçimli tuman, köynək, arxalıq, araqçın geyinər, örpək örtərdilər. Fərq yalnız tumanların nisbətən qısa, yəni topuğa qədər olması ilə və bəzək əşyalarının azlığı ilə nəzərə çarpırdı. Eyni fərqi oğlan uşaqlarının geyimində də müşahidə elə bilərik.

1.2. Türkiyə etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri

Osmanlı İmperiyası dövründə insanların müxtəlif xüsusiyyətinə görə geyim sistemi çox əhəmiyyətli vizual ünsiyyət dili olaraq qəbul edilmiş və bu yöndə təsvir və dizaynlar həyata keçirilmişdir. Bu prinsiplər elə dəqiq olaraq tətbiq edilmişdir ki, təyin olunan dizayn üzərində hər hansı şəkildə edilən ən kiçik dəyişikliklər belə dərhal xəbərdar edilmişdir. Geyim cəmiyyətin “etiket” qaydalarının bir hissəsi və ictimai iyerarxiyanın qorunmasının təməl ünsürlərindən biri olduğu üçün hazırlanışına, dizayn zənginliyinə, parçanın növünə və bəzənməsinə (dekorasiyasına) əhəmiyyət verilmişdir. Müəyyən dövrlərdə padşahlar tərəfindən göstərilən geyimlərin rəng, biçim, parça, keyfiyyəti kimi xüsusiyyətlərini bəlli edən fərmanlar bu əhəmiyyəti vurğulamaqdadır. Osmanlı dövründə kişilərin gündəlik həyatında altda şalvar üstə köynək və ya daxili entarisi üzərinə qısa kaftan (xalat) pencək tərzində və ya uzun kaftanlar geyinərdilər. İç entariləri rəsmi günlərdə geyinilir, dirsəkdən biləyə qədər düyməli, biləyi tənzimlənən uzun qollu olur, üzərinə kemha, sərəsər, kadifə, çatma kimi ağır ipəklərdən diqqətlə hazırlanmış qısa qollu kaftan və ən üstə içi kürklü ləl-cəvahirat düyməli yerə qədər uzun ətəkli və qollu, kapaniçə adı verilən üst kaftanlar geyinilərdi. Parçalar ayrıca toxunmasına qatılan qızıl və gümüş ərintisi olan ipək iplik üzərinə sarılmış kılaptanla (metal iplik) zənginləşdirilir, bu metal sapın istifadəsi parçaya parıltılı, gözəlcü və mükəmməl bir görüntü qatardı. Kaftanların ön hissəsi bir sıra aralıqlı düymə ilə ya bədənə qarşılıqlı tikilir və ya çarpaz şeritlərlə bağlanırdı. Ayaqlarına tulumbacı yəmən (bir növ yüngül və qabarıq ayaqqabı) və ya ökçəli (dabanlı), altı qalın kösələli (ayaqqabı dabanı), çivinli yəmən adı verilən arxaları basıq ayaqqabı geyinərdilər. Burun hissəsi iti kəsimli, dəridən hazırlanan topuq və yan hissələrinə ip keçirilərək ayaq kimi şəkil verilən çarıq kəndli camaat arasında geyinilərdi.

Üç-dört qat üst-üstə geyinilən geyimlərin parçalarında ən üstə geyinilən xaricində, içdə yer alanlar iç kaftanı, entari, dolama, mintan (yaxasız, uzun qollu kişi köynəyi) kimi adlar almaqda idi. Dərilərinin üzərinə həm öndə həm də arxadan qapalı bir don geyinərdilər, köynəkləri uzun olub donun üzərindən aşağı düşürdü,

köynəyin üstünə topuqlara qədər enən və dar qol ağızları olan və əli, kürəyi örtən yuvarlaq bir qismi olan, doliman(dolama) deyilən entarilər geyinməkdədirlər. Bu dolamalar bez, sətın, tafta və ya çox gözəl başqa parçalardan hazırlanmaqdadır və qışda pambıq parça ilə örtülürdü.

Bellərinin ətrafına qurşaq dolayırdılar və ya bellərinə qızıl və gümüş halqaları olan və ya üç barmaq genişliyində olan dəri bir kəmər bürüməkdə idilər. Dolamanın üzərinə fermene geyinməkdədirlər. Bu fermeneyə çox zaman kaftan deyilməkdədir, Bu geyim parçası türklərin imkanları olduğunda çox möhtəşəm olmağını istədikləri paltardır: Bunlar İngiltərə, Fransa, Hollandiya yüngül parçalarında olub, rəngarəng müşk rəngi, qəhvəyi və ya zeytun yaşılının və köhnələrin entariləri kimi topuqlara enməkdədir.

Osmanlı saray həyatının imtina edilməz parçası olan “hilat” kaftan padşahın başda sədrəzəm olmaqla dövlət vəzifəliyə və daha alt təbəqədə (addımda) olanlara rütbə aldıkları üçün bir işə təyin ediləndə ya da etdikləri işin bəyənildiyini göstərmək üçün geydirdiyi qiymətli parçadan və ya kürkdən edilmiş geyimlərdir. İstanbulda bu işdə ixtisaslaşmış olan və yalnızca padşahın hesabına çalışan 105 dərzi tərəfindən hazırlanmaqda idi.

Ümumilikdə padşahlar tərəfindən geyinilən bu geyimin müxtəlif adları vardır. Bunlar tibyani, nafi və hərbiyə zirehlərin üzərinə geyinilən içi pambıqla doldurulmuş qalın neviləri (çeşidləri,növləri) olduğu kimi geyinənlərin dərəcələrinə görə hasülhas, quşluq, bala, əvlan, ala kimi ad sahələri vardır. Kaftan bir rabitə (kommunikasiya) vasitəsi olaraq da əhəmiyyətli idi. Padşahların yad elçi heyətlərinə hədiyyə etdikləri xalatlardan sayı və keyfiyyəti, heyətlərin vəzifələrinin yaxşı və ya pis nəticələndiyini təxmin edə bilmələrini təmin etməkdə idi. Kaftan saray çevrəsində və kişi geyimində rəsmi bir xüsusiyyət qazanarkən,qadınlar tərəfindən də istifadə olan bir geyim idi.

Geyim keçimə istiqamətli tənzimlənmələr Osmanlı İmperiyasındakı bütün ictimai qruplar arasındakı fərqliliyi ortaya qoymuşdur. Əslində bu XV yüzillikdə daha diqqətə cəsarpan hala gəlmiş bir vəziyyətdə idi. Hələ II Məhmədin zamanında hazırlanan Qanunnamə ilə başda Divan-i-Hümayün üzvləri olmaq üzərə, saray

ərkanı və dövlət protokolunu meydana gətirən rəsmi vəzifəlilərin geyim parçaları ilə əlaqədar qaydalara yer verilmişdir.

Osmanlı sarayında Fatih Sultan Məhmədin hökmdarlıq etdiyi dövrlərdə əsgərlərin və dövlət qulluqçularının öz ünvanlarına (yerinə) əsasən geyinməyə başlaması, Qanuni Sultan Süleyman tərəfindən də həyata keçirilmiş və digər padşahlar tərəfindən də davam etdirilmişdir. Beləliklə geyim tərzləri ilə bir iyearxik nizam yaratmışdır.

Fatih Sultan Məhmədin ölümündən sonra sarayda inkişaf edən ölən sultanların, geyimlərinin boxçalayaraq saxlama ənənəsi Osmanlı İmperiyası dövründə XVI yüzillikdən XX yüzilliyin başlarına qədər keçən dövrü qopmadan izləməyimizi təmin edir. Ancaq bu ən-ənənə XV yüzillikdə qısa bir boşluq yaşamışdır. Osmanlı sultanları geyim-keçimə önəm verir, mükəmməl parçalardan tikilmiş geyimlər geyinərdilər. Onların keyfiyyət axtarışları toxumaçılığın inkişafında böyük yer tutur. Saray geyimləri və məfşurat (döşəmə) üçün istifadə edilən parçalar sarayın daxilindəki atelyelərdə xüsusi nəqqaşlar tərəfindən hazırlanan naxışlara əsasən toxunurdu. Bu atelyələr yetəri qədər olmadığı zaman isə İstanbul və Bursadakı digər atelyelərdən sifariş edilirdi. İpək dövlət tərəfindən nəzarət altında tutulur, əsas sapların sayından rənginədək hər bir elementin uyğunluğuna baxılırdı. Daha görkəmli və diqqətə layiq libaslar kemha(zərxara), məxmər, sərəsər(qızıl və gümüş ərintili sapla toxunulmuş ipək parça), diba, tafta, vala, çuxa, sof və sal kimi parçalar vasitəsi ilə hazırlanırdı.

Padşahların geyimləri çox qiymətli olduğuna xəzinədə saxlanırdı. Osmanlı sarayındakı ipək və pambıq geyimlərin mənşəyi İran, Misir və Hindistandır.

Entari

Osmanlı xalqı fərqli dinlərə mənsub, fərqli etnik mənşədən olsa da, ortaq bir mədəniyyət inkişaf etmişdir. Geyim mədəniyyəti əsas prinsiplərdə bütünlük göstərmişdir. Araşdırmaçılar tərəfindən ev geyimi olaraq xatırlanan, halbuki küçə paltarı deyilən fermene çarşaf kimi xaricə geyinilən üstlükərin içinə də müzakirəsiz geyinilən entari hər təbəqədən qadın, kişi və uşaq geyimi idi. Entarilər kaftanlarda istifadə olunan parçalardan fərqli olaraq daha yumşaq, bədəni örtən daha komfortlu,

rahat bir geyim növüdür. Əmək boyu ayaq biləklərinə qədər, uzun qollu və ön hissədən açıq olan geyimdir.

Hilat

Ərəbcə qürur mənasını verən “khilat” Osmanlılar tərəfindən xalat mənasında istifadə edilmiş, insanları qürurlandırmaq üçün bu ad altında hədiyyə edilmişdir. Hilat (kaftan) “Üstə geyiləcək bir növ geyim” üstlük mənasını verən, bu sözün türkcəsi kaftan (xalat) deməkdir. Hilatlar dəyərinə görə qiymətləndirilir və başqa-başqa adları var idi. Çox qiymətli hilat mənasını verən hilat-i-fahirə sözü çox istifadə edilirdi.

Kaftan

Kaftan forma etibarı ilə entari kimi, ön hissədən açıq boyu uzun üst geyimdir. Qolları uzun və ya qısa olur. Entarinin üstünə geyinilən kaftan, Osmanlı geyimləri içərisində çox önəm verilən və etibar görən geyimdir. Kaftan deyəndə ağıla gələn ilk geyimlər padşah kaftanları və saray mənsublarına aid olanlardır.(Şəkil 2)

Kaftan və Entari arasındakı fərq

Kaftan etibarı təmsil etməkdə və simvolik olan bir geyim növüdür. Entari isə davranışlardan, düşüncələrdən uzaq təməl istifadə məqsədi olan geyimdir. Entari və kaftan bənzər kəsim xüsusiyyətləri göstərirlər və üst-üstə geyinilir. Bir-birlərindən parçaları və kəsiliş detalları ilə fəqlənməkdədirlər. İstifadə sahələri çox vaxt üst-üstə düşür, ancaq kaftan geyinmənin zəruri olub olmadığı yerlərə ayrılı bilər. Entari qadınlar, kişilər və uşaqlar tərəfindən geyinilməkdədir, ancaq kaftan hər zaman geyinilməyə bilər. Kaftan entaridən daha hörmətli geyim olmuş, etibarlılıq göstəricisi olaraq mənə qazanmışdır. Entari və kaftan arasındakı fərq mənə fərqiçdir. Bu geyimlərin həmçinin vəsait baxımından da fərqlilik göstərməkdədir. Entari yumşaq yüngül parçadan hazırlanarkən, kaftan daha ağır ipəklərdən hazırlanan bir geyimdir.

XV əsr Osmanlı sarayı, paytaxt İstanbulun geyim keçimini istiqamətləndirən bir mərkəz idi. İstanbul əhalisi dəb-dəbəli, bahalı geyimlər geyinərkən, Anadolu və Rumelinin kəndlərində, qəsəbələrində xalq sadə və bəzəkdən uzaq geyimlər istifadə edirdilər. Osmanlı geyimlərinin əsas xüsusiyyətlərindən biri də geniş, tökülən,

örtülü və uzun olmaları idi. Hər peşə qrupunun özünə məxsus geyim tərzı var idi. XVI əsrdən etibarən İmperiya hər cür sənət və zaaatda (əl əməyi tələb edən işlər) olduđu kimi geyim-keçimdə də yüksək səviyyəyə çatdı. XVI əsrin əvvəllərindən etibarən qadınlar küçə geyimi olaraq fermene, yaşmaq və örtükdən istifadə etməyə başladı. XVII əsrdə imperatorluğun iqtisadi vəziyyətinin aşağı səviyyəyə düşməsinə görə toxuma sahəsində də bir sıra enmələr baş verdi. Qışda yun, yazda isə ipək parçadan istifadə edilən fermene qolları və bədəni bol, ön hissədən açıq və yerə qədər enən bir geyim növü idi.

XVIII əsr geyimləri çox bəzəkli və istifadə edilməsi əlverişsiz idi. Jakar toxuma dəzgahlarının və sintetik boyaların istehsalı başlaması ilə rəng və dəşənlərdə (ağac, parça və s. üzərinə çəkilmiş rəsm nümunələrində) əhəmiyyətli bir artım olmuş və dövrün geyimi zənginləşdirilmişdir.

Lalə dövründə qadınların ictimai həyatında olan dəyişiklər geyim və bəzəmə anlayışına təsir etmişdir. Qadınlar əsasən üç ətkli, sim (işləmələrdə istifadə olunan, gümüş görünüşündə və parlaqlığında olan iplik) sırma(qızıl və ya qızıl suyuna salınmış nazik gümüş tel) işləməli paltarlar geyinmişlər. Geyimlərinin altında istifadə etdikləri şalvar topuğun üstündə bir düynlə bağlanır və qadınlar geyimlərini üst-üstə geyinməklərinə baxmayaraq gözəl görünürdülər.

XVIII əsrdə qadınların daxili geyimləri sətın və ya qızıl işləməli brokar (sırma və ya gümüş işləməli parça) parçadan, ön hissəsi açıq, ilik və ya düyməli edilmişdir. Geyimlərini qolları bilək hissədə daralmaqdadır. Belin altında beli sıxmadan bağlanan, üzəri işləməli məxmər ,atlas, dəri və ya kaşmirdən edilmiş bir qurşaq vardır. Ombanı, belin bir az aşağısından dolanaraq sarılan qurşağın maraqlı olması diqqət göstərilmiş və əhəmiyyət verilmişdir. Bütün qadınlar yaz aylarında bürümcük adlanan incə parçadan topuqlara qədər uzun köynək geyinmişlər. Geyimlərinin altına geyindikləri şalvar topuq üstündən bir uçkurla (şalvarları belə bağlamaq, torba, kisə və b. şeylərin ağzını büzmək üçün keçirilən ip) sıxılmışdır. Qadınlar geyimlərində hər növ paltarı üst-üstə geyinməklərinə baxmayaraq paltar tamamilə uyğunlaşma içərisində olur. Türk qadınları, ön hissədən açıq, düşən qollu, Şam ipəyindən geyim, yaşıl qurşaq ilə, ayaq üzərinə zəngin görünüşlü drapelərlə düşən

geniş şalvarlar geyinmişlər. Varlı qadınlar alt geyimi olaraq ipək köynəklər istifadə etmişlər. İpək toxumalar yerli qozalardan çəkilən ipəklərlə əl dəzgahında toxunaraq bir çox ailə üçün dolanışiq mənbəyi olmuşdur. İpək köynəklər hərəkət rahatlığını təmin etmək məqsədi ilə geniş tikilirdi. Geyimlərinin qol ağzına və əmək ucuna ipək vasitəsi ilə toxuma oyalar (ipək iplikdən istifadə edərək iynə, məkik, toxumaq üçün istifadə edilən vasitələrlə hazırlanan incə dantel) tətbiq olunurdu. Dekoltesi (qol,sinə və kürək qismi açıq olan bir növ qadın geyimi) olduqca açıq buraxılan yaxa, geyinən qadının zənginlik dərəcəsinə əsasən uyğun dəyərdə ləl-cəvahiratla bəzənmişdir. Daxili köynəkləri topuqlara qədər uzun olan ipək şalvarlarının üzərinə geyinərtilər. Şalvarlar üçün canlı rənglər və keyfiyyətli parçalar istifadə edilmişdir.Daxili köynəklərin üzərinə isə yenə də topuqlara qədər uzun olan diba, damiska və canfəs kimi zamanın çox qiymətli ipəklərində hazırlanan paltarlar geyinmişlər. Geyimlər bədən xəttlərini müəyyən şəkildə ortaya qoymuş və öndən belə qədər olan hissədə göstərişli düymələrdən istifadə etmişlər. Üç ətkli olan geyimlərə bol sırma (qızıl və ya qızıl suyuna salınmış nazik gümüş tel) işləmələr, sırma qaytanlar (pambıq və ipəkdən hazırlanmış kəndir) və almaz düymələrdən istifadə edilmişdir. Üç ətklərin yan hissəsi yırtmaclı (ətək,qol və b. hissələrin tikilməmiş saxlanan hissəsi,yarıq) ,önü açıq, beldən bir neçə ədə düyməli, uzunluğu yerə qədər olan entarilərdir. Üç əmək geyimlər 1875-ci ilə qədər təsirli olmuş və çöl kəsimləri XX əsrə qədər istifadə edilmişdir. 1867-ci ildə isə Sultan Əbdüləzizin Avropa səyahətindən döndükdən sonra üç əmək və şalvarlara gənclərin rəğbəti azalmış, iki əmək entari modası və Qərb modasının təsiri hiss edilməyə başlanmışdır.

II Abdulhəmidin dövründən etibarən böyük şəhərlərdə bindallı geyimlər (əsasən bənövşəyi məxmər üzərinə çiçək,yarpaq və b. sırma işləməli hazırlanan geyim və ya örtük) yerini, Qərb təsirinin nəticəsi ilə uzun əmək və pencəkdən ibarət dəstlərə vermişdir. Bu əmək və pencəklərin istehsalında atlas, tafta və münəqqaş kimi ipək parçalar istifadə edilmişdir. İlk hazırlanan nümunələr atlas parçaya bindallı (əsasən bənövşəyi məxmər üzərinə sırma işləməli yarpaq, çiçək və s. işlənmiş geyim və ya örtük) tərzində və olduqca uzun quyruqlu əmək və korsetli pencəklərdən meydana gelmişdir. Gəlinliklər daha sonralar yerlərini tafta və sim toxuma ipək

parçalardan hazırlanan enli ətəkli, korsetli, balenli(sərt və elastik material), bədənə yapışan üstü pelerinli (çiyinlərdən aşağı tökülən, geniş, qolsuz üstlük) paltarlara vermişdir. Bu geyimlər krep (çox bükümlü ipliklə toxunmuş bir növ incə parça) oyalı (ipək iplikdən istifadə edilərək iynə, məkik toxumaq üçün istifadə edilən digər ləvazimatlarla hazırlanan incə güpür) örtüklər, rəng və işləməyə uyğun olaraq qışda diz xəttində və belə oturan içi kürklü olan geyimlərdir. Geyimin eyni rəngi və işləməsinə uyğun olaraq parça və ya dəri ayaqqabı və çantalar istifadə edilərdi. Geyimlərdə hiss olunan qərb təsiri ayaqqabı modellərinə də təsir etmişdir.

Türk qadınlarında beldəki kəmərlər yüksək zinət əşyalarından biridir. Kəmərlər almaz, inci kimi qiymətli daşlarla bəzənməkdədir. Göbək xəttindən bağlanan kəmərlər toqqaları da qiymətli və göz alıcı daşlardan ibarətdir.

Türk qadınları baş bəzəyinə də ayrı bir əhəmiyyət vermişlər. Uzun saçlarını, incə hörüklərini incili lentlərlə bağlayaraq qabaqda və ya yanda zülüm buraxmışlar və başlarına kalpak (kəsik konus formasında, dəri, xəz və ya parçadan hazırlanmış başlıq) geyinmişlər. Baş quruluşuna görə daha kiçik edilən hotoz (qadınların bəzək üçün saçlarının üstünə taxdıqları müxtəlif rəng və formalarda ,olan başlıq) saçların üstünə oturdularaq saçlara uyğun bir tərzdə istifadə edilməkdədir. Hotozlar qışda məxmərdən, yazda isə incə ipək parçalardan istifadə edilmişdir. Hotozların ətrafı zövq və zənginlik dərəcəsinə əsasən çiçəklər, qiymətli daşlar və briliyant iynələrlə bəzənərdi. Başörtüyü olaraq isə sırma (qızıl və ya qızıl suyuna salınmış nazik gümüş tel) ipək işləməli hicab istifadə etmişlər.

Geyimlərinin üzərinə qışda ağır və keyfiyyətli parçalarla örtülmüş samur və zərdəvə kimi kürklər geyinmişlər. Xəzlərin qolları dar və ümumiyyətlə dirsək hissədən yuxarı doğru qalır. Qadınlar küçəyə çıxarkən bədəni hər tərəfdən topuqlara qədər örtən uzun qollu fermene geyinmişlər. Qadınlar baş və üzlərini yaşmaq deyilən tül kimi ipək örtük ilə örtmüşlər.

Osmanlı İmperatorluğunda qadınların geyim-keçimləri bölgələrə əsasən dəyişirdi, ancaq xüsusilə Evliya Çələbinin Səyahətnaməsinə görə bütün bölgələrdə fermene deyilən uzun təsəttür(örtünmə) dərzilərdən imtina edilmirmiş.

Bölgələr bir yana ümumi olaraq geyim, gəlir səviyyəsinə əsasən dəyişirdi. Məsələn gəlir səviyyəsi yüksək olan qadınlar pambıq və ya ipəkdən biçilmiş incə bir köynək altına şalvara bənzər geyimlər geyinir və üzərinə fermene geyərdilər. Əlbətdə ki, qurşaqları olmazsa olmazları idi. Bəzi qadınlar isə bu kombinlərinin üzərinə entarilərini geyinərdilər.

Bir az daha aşağı gəlir sahibli qadınlar isə məxmər ya da ipək parça istifadə edə bilərdi. Üzərinə yələk (qolsuz qısa geyim) geyinməyi də laqeyd etmirdilər. İmkanları məhdud dar gəlirli ailələrin qadınları isə beledi (bir növ pambıq qalın parça) adı verilən ucuz parçalardan istifadə edirdilər.

Xanədanda doğulan padşah qızları xanım sultanlar, kişilər, şəhzadələr iqtidarın pay sahibləri idilər. Doğulmamışdan (Vədaət-i-Hümayün) hazırlanan beşik bütün detalları ilə xalqa təqdim olunurdu. Ailə həyatı quran padşah qızları başlanğıcda yoldaşlarının vəzifə yerinə birlikdə gedir və ziyarət üçün olsa belə evin icazəsini almadan mərkəzə gedə bilməzdilər. XVI əsrin sonuna qədər şəhzadələr bayrağa göndərilərək o bölgənin rəhbərliyini edirdilər. Şəhzadələrin bayrağa çıxması onların yetişgənliklərinin göstəricisi və siyasi karyeralarının başlanğıcı idi. Bayrağa çıxış üst səviyyə dövlət rəvayətinin iştirakı ilə rəsmi mərasimlə keçirilərdi. Şəhzadələr mərasim üçün üst geyimlərini geyinir, ləl-cəvahiratla bəzədilmiş yəhərlər vurulmuş atlar üzərində yola maiyəti ilə (üst səviyyədə olan insanların yanında olan daha aşağı səviyyə, rütbəsi olan insanlar) yola çıxardılar.

XVIII və XIX yüzilliklərdə yaşanmış ictimai hadisələr Osmanlı geyim anlayışına əhəmiyyətli dərəcədə təsir etmişdir. Tənzimat elanı ilə xalq sərbəst və ictimai həyata meyl göstərmiş və qadına verilən hüquqlar sayəsində Osmanlı qadını geyimində əhəmiyyətli dəyişiklik etmişdir. Bu dövrdən istifadəyə edilməyə başlayan sintetik boyalar sayəsində rəng və nümunələrdə artım olmuş və dövrün qadınlarının geyimi zənginləşmişdir.

Anadolu cəmiyyətində geyim mədəniyyətin irəli bir səviyyədə olduğu düşünülməkdə idi. Bu məlumatlar qazıntılar zamanı aşkar olunan o dövrlərdən qalma geyimlərə, əşyalara əsasən müəyyən olunmuşdur. Osmanlı İmperatorluğunun ilk dövrlərində geyim bir istehlak vasitəsi olmaqdan çox uzaq görünür. Moda şərq

qadınlarına heç təsir etməməkdə idi. Qadın saç formaları və parça növləri hər zaman eyni idi. XVI əsrdə saray mənsublarının geyimləri xüsusi dərzilər tərəfindən tikilirdi. Saray geyimləri xalqın paltarlarından həmçinin parçalarının yüksək keyfiyyətinə görə digər parçalardan ayrılmaqda idi.

İncə bir zövq ilə işlənən kəmərlər, xanımlar arasında zənginliyin və rifahın simvolu idi. Qızıl və gümüş mədənlərdən emal edilir və toqqalar qiymətli mücəvhərlərlə bəzənirdi. Toqqalar və qurşaqlar dəyişik üslub və şəkillərdə emal edilirdi. Qurşaqlar tək lent və ya zəncirlənmiş parçalardan ibarət olurdu. Toqqalar ümumiyyətlə bir cüt dairə və ya badam şəkilli lövhəciklərdən və ya üç hissədən meydana gəlirdi.

II Bölmə. Özbək, türkmən, qazax və qırğızlarda etnik geyimlərinin simvolikası və bədii-dekorativ xüsusiyyətləri

2.1. Özbək etnik geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri

Bir şəxsin geyim stili ilə haralı olduğunu, yaşını, aid olduğu sinifi öyrənmək mümkündür. Çoxlu sayda naxış dizaynında bütün mesajlar şifrələndiyi üçün, etnik özbək geyimləri də öz sahibi ilə bağlı çox şey deyə bilər. Özbək geyimləri, çox parlaq, gözəl, rahat və ən əhəmiyyətli zəngin mədəni ənənələrin əhəmiyyətli bir parçasıdır. Etnik geyimlərdə xalqın həyat tərzini açıq şəkildə əks etdirir.

Günümüzdə Özbəkistanda milli geyimlər yalnız bayramlarda (məcburi olaraq) geyinilirsə, bəzi kiçik kəndlərdə həm bayram həm də gündəlik həyatda istifadə olunur.

“Lapar” (mənası - dialoq, dəyişmə deməkdir) Özbəkistanın başqa bir milli musiqi üslubu hesab edilir. Bu musiqi növünə ölkənin bir sıra yerlərində "Ulan" da deyilir və toylarda geniş istifadə olunur. Eyni zamanda bizim ölkəmizdə olduğu kimi, Özbəkistanda da “Yallı” rəqsi də xüsusi yer tutur və özbəklərdə yallı rəqsinin 2 növü var.

Özbək geyimi, şalvar və tunc formasında kəsilən xan-atlasından bir libas olmaqla iki əsas ünsürdən ibarətdir. Lakin hamısı bununla kifayətlənmir. Qadınların baş örtükləri taxmaqla bağlı məcburiyyət mövcuddur. Bu, üç əsas ünsür formasında təqdim edilir:

- 1) Türbənd;
- 2) Takkələri;
- 3) Baş örtüyü.

Özbək qadınları üçün bəzək əşyaları olduqca əhəmiyyətli bir yerə sahibdir. Dalayısı ilə, milli aksesuara, zəncir, üzük, sırğa formasında qızıl və ya gümüş aksesuarlar taxmaq artıq öyrəşilən bir vəziyyət halına gəlmişdir.

Özbək geyimlərinin dizaynları qadınlıq və incəliklə dizayn edilmişdir. Şalvar və digər aksesuarlar ilə bərabər Özbək libasları tək bir bütünü formalaşdırır və qadının gövdəsini mükəmməl bir formada əhatə edir.

Bugünüə qədər modayla ayaqlaşan Özbək geyimləri sərbəst still, tikilmiş qollar və ayaqda dayanan bir yaxa ilə taplanmışdır. Bununla bərabər müasir sərif libaslar üçün inkişaf etdirilmiş və daha uyğun bir forma ilə daha az diqqət cəlb edən forma verilmişdir. Həmçinin “chapan” əvəz qadınlar zərif svitirlər, jaketlər və ya yüngül qat geyinirlər.

Özbəklərin gece geyimləri əsasən dəbdə olan parçalardan müasir Avropa stilindən tikilir. Milli etnik geyimlər isə artıq öz yerini müasir geyimlərə verib.

Özbək etnik geyimlərini ev əşyalarını, rəng və naxışla bəzəmişlər. Geyimlərində əsasən seçilən rənglərə əhəmiyyət veriblər. Özbəkistanda bədii-dekorativ naxışlar xalq sənətləri içərisində əhəmiyyətli yer alır. Əvvəl naxışçılıq sənəti öz naxış gözəlliyi ilə, rənglər müxtəlifliyi ilə və özünə xaslığı ilə məşhur olmuşdur.

Əvvəllər gəlinin cehizinin içərisinə mütlər naxışla işlənmiş geyimlər qoyulardı. Geyimlərin çocu ailəni böyüdən, nəzər dəyməsindən qorumaq funksiyasını daşıyırdı. Bəyin evinə gəlini naxışlarla bəzədilmiş şal altında aparırdılar.

Cütlük üçün ayrılmış olan otağın divarlarını da yatağı milli bədii-dekorativ naxışlar bəzəyirdi. Bu şalların adı “şüzani” idi, yəni “iynə ilə tikilən” mənasını verirdi.

Kömlək. Bu söz də türk mənşəli sözdür. "Köynək" anlamında bəzi türk dillərində çox istifadə edilir. Modern türk (qomlek) və Axısqa türklərinin dilində (kömlək) kimi ifadə edilən bu geyim Azərbaycan dilində köynək, tatar dilində kumlmek, özbək dilində kuylak, kumık dilində qelek, tuvin dilində xoğylenq şəkillərində nəzərə çarpır. Özbək dilində geyim adlarından dissertasiyası işi ərsəyə gətirmiş Asamutdinovanın fikrincə, kelek - komn "vıdelannaə koja" anlamında olmuşdur.

Dövrümüzdə də özbəklər atalarından qalan bu əədt-ənənəni qoruyub saxlamışdır. Milli geyimlər indi də orjinallığını təmin etmək məqsədi ilə əllə tikilir. Daşkəndəki etnik geyimlər istehsal edən “Aktepe” firması naxışlı geyimlər və Özbək milli baş örtüləri, papaqlar və ev əşyaları istehsal edir.

Həmçinin bir çox geyimlər maşın köməyi ilə də bəzədilir. Dövrümüzdə Özbək geyimləri müasir cizgilərlə özünü göstərməyə başlayır. Məşhur modelyerlər, ənənələrə uyğun dizaynları tətbiq edərkən, qərbə xas yenilikçi cizgiləri də nəzərə alırlar. Özbək etnik geyimləri artıq müasir formada da özünü göstərir.(Şəkil 3)

2.2. Türkmən etnik geyimləri

Bir çox tarixi mənbələr göstərir ki, Türkmənlərin minlərlə ilə əsaslanan milli geyimləri mövcuddur. Arxeoloqlar və sənət tarixçiləri, dövrümüzdəki Türkmən mədəniyyəti ilə bir neçə min il əvvəl yaranan sivilizasiyalar arasında əlaqə qarurlar. Türkmənistanda e.ə. IV əsrlərdə qurulan Margiana kəndində edilən qazıntı işlərində tapılan heykəlciklər üzərində aparılan araşdırmalarda, heykəlciklərin üzərindəki naxışların, bədii-dekorativ təsvirlərin Türkmən etnik geyimlərinə çox oxşadığı meydana çıxmışdır.

Həmçinin qədim və yeni olan Nusay kəndlərində, Murgap dərəsində tapılan qədim Kışman kəndində, Şəhrislam kəndində aparılan qazıntılar nəticəsində dövrümüzün etnik geyimlərinə çox bənzəyən qalıntılar tapılmışdır. Türkmən milli geyimlərindən danışılarkən müxtəlif dövrlərin tarixi və arxeoloji qaynaqları bunu tərəfində olan bir çox əlaqələr meydana qoyur.

Türkmən etnik geyimlərinin içərisində ən diqqət çəkənlərindən biri kişilərin başlarına taxdıqları “Silkmə Təlpək”lərdir. Bu, kəsilməmiş quzu dərisindən hazırlanıb, xarici forması baxımından müxtəlifdir. “Silkmə təlpək” Türkmənistanın iqlim və hava şərtlərinə uyğun olub qara və ya az rəngdədir. Əsasən yaşlı olanlar qara, gənclər isə ağ təlpək taxırlar.

Türkmən gənc qızlarının və kişilərinin başqa bir geyindikləri naxışlarla bəzədilmiş börükdür (tahya). Qızların geyindikləri tahyalar xarici görüntüləri və naxışları formasından kişilərin geyindiklərindən fərqlidir. Hər Türkmən boylarının özünə xas naxışları və libasları mövcuddur. Tahyaları əsasən qızlar və gəlinlər hazırlayır.

Türkmənistanda, Türkmənlər əsasən qırmızı rəngə meyillidirlər. Türkmənlərdə qırmızı rəng çox məşhurdur. Türkmən kişilərinin başqa bir geyindiği “qırmızı don” (bir növ xalat) təkcə libas deyil həm də milliliyin simvoludur. Bu səbəbdən hər türkmənin evində mütləq “Qırmızı don” mövcuddur.

Türkmən qızlarının geyindikləri “bötük”, “kürtə”, “qınac”, “kətəni köynək” bədii-dekorativ baxımdan sənət səviyyəsində olan əl işləridir. Türkmən qızları

evləndikləri vaxt geyindikləri “qırmızı kürtə”, “yaşıl kürtə” və “ağ kürtə” bəzəkləri və naxışlarının möhtəşəmliyi və gözəlliyi ilə diqqəti cəlb edir.

Qırmızı kürtə əsasən qız yeni evləndikdə toy məclisi üçün dizayn edilən milli geyim olub, “Ağ və Yaşıl kürtə”ni isə ata evində ilk dəfə gedib qayıtdıqda geyinirlər. Əl əməyi ilə tikilmiş və bəzədilmiş qızların və gəlinlərin bacarığına, səbri və qabiliyyətlərinə heç bir qiymət qoyula bilməz. Türkmənlər etnik libaslarını, mədəniyyətlərini həyatın bütün çətinliklərinə, bir çox fərqli mədəniyyətlərin bu coğrafiyaya məruz qoyduğu təzyiq rəğmən öz orijinallığı ilə saxlayaraq mühafizə etmiş və qorumuşlar.

Türkmən kişilərinin ağ və qara təlbəyi, yaxası naxışlı uzun köynəyi, geniş şalvar və xalatı bugün müasir geyimlərin yanında bəzi vaxtlar istifadə edilir. Qadınların qolları və yaxaları motivli uzun libasları, boydan-boya tək hissəli formasında, biləklərinə və topuqlarına qədər çatarkən, saçlarını hörüb uclarına da müxtəlif bəzəklər taxan türkmən qızlarının başlarında bir baş örtüsü olur.

Libaslar qırmızı, yaşıl, bənövşəyi və mavi kimi canlı rənglərdən ibarət parçalardan tikilmişdir. Etnik türkmən geyimlərinin kəsimləri, türkmənistandakı həyat tərzini və iqlim şərtlərini əks etdirir. Bu libaslarda naxışlar əhəmiyyətli yer tutur. Qadınların etnik geyimləri bəzəkləri ilə bərabər naxışlarla da bəzədilmişdir. Kişi geyimləri də naxışlı olub, qadın geyimlərinə daha sadədir.

Naxış bəzəkləri təkcə libasların üzərində yox, masa örtükləri, dəsmallar, çantalar və s. Yerlərdə görülür. Türkmənlərin milli qadın və uşaq geyimləri həmişə bəzəkli və dəyərli qaşlar, düymələr, muncuqlarla tamamlanır. Bəzək işləri təkcə geyimlərlə məhdud deyildir. Qılınç, xəncər qulpları, qamçı kimi əşyalar dəyərli daş-qaşlarla bəzədilməsi geniş olaraq yayılmışdır.

Qədim dövrlərdə bəzədilmələr, bunları işlədənlərin yaşları, ailə və tayfa xüsusiyyətləri, sosial statuslarının ifadəsi olaraq dəyişirdi. Bu bəzək və aksesuarlar zaman içərisində dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Bir qadının evli yaxud subay olduğu, hansı tayfaya aid olduğu geyim yaxud bəzəklərində müəyyənləşirdi. Bu adət hələ də günümüzdə qədər yaşadılır və qorunmağa çalışılır.

Türkmən qadınlarının etnik geyimləri çox rəngli olub, özlərinə xas tərzləri ilə fərqləndirilir. Türkmənlərin etnik geyimləri xalqın mənəvi və sosial formasını da əks etdirir. Xalqın milli dəyəri olan tərbiyə ünsürünün də mənbəyidir. Qız uşaqlarını kiçik yaşlarından etibarən ailə və analığa istiqamətlənmiş böyüdürlər.

Yetginlik yaşına çatmış qızlar bər-bəzək işlərinə başlayırlar və bu dövrdə tünd rəngli parça üzərində canlı rənglərdən ibarət naxışlı libaslar geyinirlər. Naxışlardakı rəngarənglik baharı təmsil edir. Təbiətin canlanması ilə rəngarəng çişəklərin baxışını əks etdirən bu tərz libaslar, gənc qızların da bahar fəslinə oxşamasını izah edir. Beləliklə bu dövrün geyim tərzini canlanmanın, dirilişin, gücün və sağlamlığın əksini ehtiva edir.

İkinci geyim tərzini isə orta yaş qadınlarını əks etdirir və sarı rəng üstünlük təşkil edir. Sarı payızın rəngidir. Lakin bu rəng bədliyin yox günəşin rəngi olub, hər tərəfi işıqlandıran, isidən, işıq saçan xüsusiyyətlərə sahibdir. Yerə günəşin hökmranlığı; qadının ailə içərisindəki uşaq və böyüklərin üzərində yeri və təsirini izah edir.

Bu dövrün geyimləri ağac və yarpaq dizaynı olur və kök salan, güclü ailəni təmsil edir. Həmçinin uzun həyatı da təmsil edir.

Üçüncü still isə olqun yaşa keçən, 60 yaş üstü qadınların geyindiği libaslardır. Bu yaşın rəngi isə ağdır. Üzərindəki dizaynlar səhralıqdakı seyrək ağaclara bənzədilir. Yaş keçdikcə boş sahələrin artması, bu dövrdəki qadınların dünya görüşünün genişliyi, aydın zəkası və yetkinlikləri ilə izah edilir.

Həuayın genişliyi, yeni nəsillərə yer açır və imkanlar yaradır. Türkmən qadınlarının etnik geyimlərinin əsasında kök salmaq, böyümək, ağac kimi budaqlanın budaqlanmaq yatır. Təbii ki, bu da analıq və ailədir. Türkmən qadını əvvəl ana və ailənin əsas mənbəyidir. Türkmən xalqının nəsillərinin çoxalması baş qəhrəmandır. Bu səbəblə də türkmənlər də qadın ağaca oxşadılır və ağırlıqlıq olaraq ağac dizaynı geyimlər geyinirlər. Kişilər isə gözəl heyvan və quş dizaynı geyimlər geyirlər. Məsələn, uçan durna dizaynı, onların arzularını göstərir və “uçan quş qədər azad olmaq” mənasını verir. Burada türkmən kişilərinin azad ruhu; güc, güvən və azadlıqları ilə ehtiva olunduqları görünür.

2.3. Orta Asiya xalqlarının geyimlərinin fərqli xüsusiyyətləri

Qırğızıstan Respublikası Mərkəzi Asiyada yerləşir. Qırğızıstanda Qırğız türklərindən başqa Türkiyə türkləri, Özbək türkləri, Uyğur türkləri, Əfqanıstan türkləri, Azərbaycan türkləri, Suriya Türkləri, Yerli (Oğuz) türkləri, Tatarlar, Qazaq türkləri, Haqas türkləri, Yaqut türkləri, Çuaş türkləri kimi türk soyları yaşayır. Türklərlə bərabər ruslar, çinlilər, almanlar, pakistanlılar, hindistanlılar kimi başqa millətlərdən insanlar da az deyil. Qırğızlar adət, ənənə və mədəniyyətlərinə olduqca bağlıdırlar.

Bunun ən böyük iki sübutu var. Birincisi dillədir ki, uzun illər təzyiqlərə məruz qalsalar da öz dillərinə çox bağlı qalmışlar. İkinci sübut isə Qırğız türklərinin adət və ənənələrinə mədəniyyət ünsürlərinə sahib çıxmalarıdır. Dövrümüzdə də gündəlik geyimlərində milli geyimlərin istər ifadə tərzilə istərsə də qismən geyinməyə davam etdikləridir. Libasları əsasən əl işi ilə hazırlanır, sənayedə isə tək-cə böyük hissələrin birləşdirilməsi üçün istifadə edilir. Model olaraq isə müasir modellər istifadə edilərkən motiv və naxışlar tamamilə orijinal formunu qoruyur.

Libaslarında göstərdikləri bu həssaslıq istər gündəlik həyatlarında istər milli oyunlarında istərsə də milli musiqilərinə görüldüyü kimi həyatlarında daxil bütün təsiri ilə davam edir. Qırğızların məşhur dəsədan qəhrəmanlarından olan Manasın xanımlarının geyindiyinə inanılaraq müqəddəslik ölçüsünü almışdır. Sökülünün məşhur Tanrı Dağlarını təmsil etdiyi də deyilir. Eyni vaxtda isə Türklərin qədim dini olan Göy Tanrı inancına da əsaslanaraq Tanrını təmsil etdiyinə inanılır. Sökülünü gəlinlər gəlin paltarlarının üzərində geyinirlər və bəy evinə gedildikdə isə çıxarırlar.

Sökülö Qırğızıstanın şimalında çoxlu geyilməsi ilə bərabər cənubunda da geyilir. Bununla yanaşı ölkənin şimalında yerləşən Qazaxıstanda da sıx olaraq sökülö geyinilir. Bu da Qazaxıstan-Qırğızıstan təsirinin geyimdəki ən açıq nümunələrindən biridir. Qırğızıstanın cənubunda isə sösülö ilə bərabər sıx olaraq “doppi” də geyinilir. Bu isə əslində Özbək qadınlarının baş geyimləridir. Lakin Qırğızıstanın cənubunda Özbək əhaləsinin sıx olmasından asılı olaraq bu təzyiq Qırğızıstanın cənubunda geyilməyə başlanmış və eyni vaxtda da qəbul edilmişdir. Bu

da ölkənin cənubunun Özbək mədəniyyətindən təsirlənmiş olduğunun sübutlarından biridir.

Qırğız sözü “Qırx Qız” mənasına gəlir. Qırğızların libasları da “qırx qız” qədər gözəl və rəngarəngdir. Pamis düzənliyində yaşayan Qırğızların libas və bəzəkləri, düzənliyin xüsusiyyətlərini daşıyır.

Qırğızlar papaq taxmağı sevir. Eyni vaxtda papaq taxmaq, başqalarına olan hörmətinin də bir ifadəsidir olaraq qəbul edilir. Bu səbəblə, Qırğız papaqlarının növü olduqca çoxdur. Qışda ən çox taxılan qara quzu və ya tülkü dərisindən hazırlanan uzun qulaqlı və yüksək papaqlardır. Bu papaqla mənfi otuz dərəcəlik soyuq havada gəzsəz belə, qulaqlarınız üşüməz. Qışda tez-tez istifadə edilən papaqlardan biri də təpəsi ipək, digər hissələri məxmərdən hazırlanan, ətrafı isə quzu və ya tülkü dərisi ilə əhatə edilmiş papaq növüdür.

Yazda qırğız kişilərinin taxdıqları ağ yun papaq, Qırğızların etnik simvollarından biri olaraq qəbul edilir. Təpəsi kvadrat formasında, muncuq və ip hörüyü ilə bəzəkli bu papaqların kənarı çıxıntılıdır və üstündə qara jiletlə birlikdə Qırğız kişilərinin səciyyəvi geyim tərzlərini meydana gətirir. Həmçinin qırğız kişiləri bellərinə dəridən kəmə, üstünə isə kiçik bıçaq taxırlar. Məxmər ya da dəri şalvar ilə yüksək boylu çəkmələr geyinirlər.

Qırğız qadınları əsasən qırmızı rəngli qısa köynək və əmək geyinirlər. Qırğız köynəklərinin yaxası geniş və dikdir. Əməkləri isə çox büzməli və kənarı isə kürkdən ibarətdir. Qara yaxud bənövşəyi jaketlər də Qırğız qadınlarının geyiminin əhəmiyyətli bir hissəsidir. Jaketin ön qisminə rəngli plastik düymə, bürünc və gümüş pul taxılması, subay qızların evli qadınlardan fərqli olan bir xüsusiyyətidir. Baş örtüyü, Qırğız qadınlarına ənənəvi geyimlərinin bir hissəsidir.

Orta yaşlarda və qoca qadınlar da sadə rəngli baş örtüyü yaxırlar. Gənc qızlar isə qırmızı, sarı və mavi baş örtüyündən istifadə edirlər. “Takçı” adlanan qırmızı məxməri papaqları və üstündən örtülən rəngarəng baş örtüyü Qırğız qızlarına özünəxas gözəllik verir. Düzənliklərin donduran qış aylarında Qırğız qadınları boyunlarına şərf, başlarına da dəri papaq taxırlar.

Qırğızların geyim və aksesuar mədəniyyəti uzun keçmişə qədər gedir çıxır. Sırğa və üzük kimi özünə xas Qırğız aksesuarları, qızıl, gümüş və qızıl bürüncdən hazırlanır. Bürüncdən hazırlanan çaynıq, qazan, qılınç, bıçaq, düymə və xəncər kimi əşyalar çox məşhurdur. Olduqca incə sənətkarlıqla hazırlanan bürünc əşyalar dözümlü və sağlamdırlar.

Qırğızların geyindikləri papaqların maraqlı nüansları var. Papaqların tərəkəsi, qara bir toxuma yaxud un parça ilə əhatə olunub. Papağın tərəkəsi yuxarıya qıvrılır. Bu növ papaqlar tərəkəsi açılan və açılmayan olmaqla iki yerə ayrılır. Həmçinin papaqların bəzilərinin təpəsi yumuru, bəzilərinin ki, isə dürtkündür.

Bəzilərinin təpəsində muncuq və qotaz kimi bəzəklər mövcuddur. Qırğızlar qış aylarında əsasən tülkü və quzu postusundan hazırlanan papaqlar taxırlar. Kişi Qırğızlar altdan əsasən ağ rəngdə və çiçək motivli yumru yaxalı köynək, üstədən isə qoyun postusundan ya da qara və mavi pambıqdan hazırlanan cübbə geyinirlər. Kişilər dəridən kəmərlər ya da çiçək motivli hörmədən hazırlanan kəmərdən istifadə edirlər.

Qoca Qırğızlar qış aylarında dəridən hazırlanan şalvar, ayaqlarına keçədən çəkmə və ya öz əlləri ilə hazırladıqları yüngül və asan geyilən bir növ dəri ayaqqabı geyinirlər. Bu növ ayaqqabılar kiçik bir qayığa bənzəyir.

Qoca Qırğızlar qış aylarında əsasən yun corablar geyinirlər. Subay Qırğız qızları qırmızı rəngli yumru təpəsi olan məxmərdən hazırlanan kiçik papaq yaxud su iti dərisindən hazırlanan topaz, tük və muncuqlarla əhatə olunmuş yumuru təpəli böyük papaqlar taxırlar.

Qızlar, qırçınlı ya da qırçınsız uzun ətəklər geyinirlər. ətəklərin xarici hissəsinə məxmərdən hazırlanan rəngli jaket geyinirlər. Tərəkəsi ipək iplə hörülmüş müxtəlif naxışlar tikilən jaket, gümüş düymə və bürünc pullar qoyulur. Qızlar parıltılı dəri çəkmə geyinirlər. Evli Qırğız qadınları qırmızı və yaşıl baş örütüyü, qırmızı, yaşıl və bənövşəyi jaket ilə qırmızı ətək geyinirlər. Qızlar sırğa, boyunbağı və üzük kimi aksesuarlar taxırlar.

Qazaxıstanın bölgələrində yaşayan qazaqlar öz keçimini heyvancılıqla təmin edir. Bu səbəblə də qazaqların geyim tərzini bozqır mədəniyyətinin tarixini və

xüsusiyyətlərini əks etdirir. Qazax kişilərin geyimləri, əsasən geniş və dözümlü olur. Əsasən dəri və kürklərdən hazırlanan bu geyimlər, ata minmək üçün çox uyğundur. Qazax çoxabları qışda toen adlanan qalın napa geyinirlər. Bellərinə qalın kəmərlə taxan Qazax çobanları soyuq hava və küləkdən qorunmaq məqsədi ilə başlarına tumax adlanan dəri papaq taxırlar. Lakin qazaqlar qonaq getdikləri zaman parça və məxməri palto geyinirlər. Astarı uzun tüklü quzu napası olan paltolar həm isti saxlayır gəm də yüngül olur. Sözü gedən paltoların belinə gümüşdən bəzəkli dəri kəmərlər və incə naxışlarla hazırlanan kiçik bıçaq taxırlar.

Qazaxların başlarına taxdıqları bəzəklər olduqca zəngindir. Kişilərin papaqları bölgədən-bölgəyə fərqlənirlər. İli regionunda Kazay qəbiləsindən Qazaqlar, yaz aylarında yumuru və ağ rəngli yun papaq taxılır. Altı qara olan bu ağ papaqlar yamyaşıl bozqırlarda özünə xas bir mənzərə yaradır. Altaylarda yaşayan Qazaxlar isə yaz aylarında papaq yerinə ağ dəsmal ya da üçkünc ağ örtük, qış aylarında isə tülkü dərisindən hazırlanan papaq taxırlar.

Qazax qadınların libas və bəzəkləri də rənglidir. Geyim tərzləri mədəni vəziyyətlərinə görə dəyişir. Subay Qazax qızları başlarında bənövşəyi olmaq şərti ilə parlaq rəngli geyimlər geyinir, libasların qarşısına və çiyinlərinə gümüşdən bəzəklər də taxırlar. Daş-qaş, bayquş tuku və gümüşdən ya da qızıldan pullarla bəzədilmiş yumuru papaq, subay olan gənc qızlara xasdır. Evli olan Qazax qızları isə geyim tərzini çox sadə olur. Üzərlərində çox bəzək olmur. Orta yaşlı qazax qadınları ayrıca başlarına örtük taxırlar.

Bir xalqı digərindən ayıran ən əhəmiyyətli ünsür ənənəvi geyimlər olduğundan Qazaxlar maddi mədəniyyətlərinin simvolu olan geyimlərinə olduqca çox əhəmiyyət verirlər. Qazaxların xüsusiyyətlərini, həyat formasını əks etdirən ənənəvi Qazax geyimləri, keçmişdən günümüzdə qədər gələn ən möhtəşəm mirasdır. Bu geyimlər araşdırıldıqda, keçmişin sənət qavrayışını, həyat formasını gorməyə kömək etmişdir.

Geyimlər həmçinin, Qazax insanların zövqünü, zərifliyi meydana qoyan bir sənəd xarakteri daşıyır. Qazax ənənəvi qadın geyimləri; geyim növünə, istifadə formasına, sosial vəziyyətinə, yaş kateqoriyalarına görə fərqləndirilərək; alt geyimi, üst geyimi, fəsillik libas, gündəlik geyim və xüsusi geyim şəklində fərqliliklər

nümayiş etdirir. Qazax ənənəvi qadın libası əsasən bol, uzunluğu yerə qədər gəlir və insan bədənini tamamilə əhatə edir.

Qazaxların ən əhəmiyyətli geyim növləri arasında olan köylək, taqiyə və qamzol; parça-rəng-istifadə olunan vasitə və bəzəyi baxımından dəyərləndirildikdə isə mövsimi və istifadə məqsədinə görə fərqlilikləri yaradır.

Köylək, Qazax qadın libasının ən qədim və ən vacib alt geyimidir. Model xüsusiyyətləri baxımından dəyərləndirildikdə dik yaxalı, ətəyi geniş formalı, qol uzunluğu dirsəyə qədər olan xüsusiyyətlərdədir. Həmçinin Köyləkləri geyinən şəxsin yaşına görə modelin fərqlilik göstərdiyi, bunları geyinən şəxslərin yaşına görə modelin fərqləndiyi mənasına gəlir.

Gənc qızların geyindikləri Köyləklər belə dar və ətəyi nisbətən qısa olmasına baxmayaraq biraz yaşlı qadınların geydikləri boy uzunluqlarında topuqlarına qədər çatır. Xüsusi günlərdə və gündəlik geyinilən Köylək istifadə yerinə görə, parça xüsusiyyətləri baxımından dəyişiklik göstərir. Xüsusi günlərdə geyilən Köyləkdə məxmər, ipək, yarı ipək, atlas və simli parçalardan; gündəlik istifadə olunduqda isə pambıq, çuha, basma parçalardan istifadə edilir.

Köyləklər rəng xüsusiyyəti baxımından dəyərləndirildikdə geyinən şəxsin yaşına görə fərqlilik göstərir. Belə ki, mavi rəngin qocalar tərəfindən geyildiyi başa düşülür. Bəzədilmə xüsusiyyəti baxımından yaş xüsusiyyətlərinə və istifadə formasına görə dəyişiklik göstərsə də xüsusi günlərdə və gündəlik geyilən cavan qız köyləkləri ayrıca bir fərqlilik görünür.

Qazax gənc qız etnik geyiminin ətəyi və qolunun ağzı hissəsi iki ya da üç sıra formasında fırfırdan hazırlanmış və bəzədilmişdir. Xüsusi günlərdə geyilən cavan qızların libaslarının yaxa çevrəsi, qolu və əmək ucu rəngarəng parça üzərində naxışlarla bəzədilərkən, orta yaşlı qadın etnik geyimi daha sadə formada olur. Qazaxıstan etnik geyimlərində imkanlı qadınların əmək ucları qızılı rəngli iplərlər hazırlanan bəzəklərlə bəzədilir.

Köyləklərdə vəsait olaraq əsasən naxış ipləri, düymə, band və saçaqdan; istifadə etdikləri vəsaitlərin rəbgində isə qızılı, gümüşü, sarı və yaşıl kimi rənglərdən istifadə olunur.

Qamzol, köyləyin üzərindən geyinilən və jaketə oxşayan üst geyimdir. Qamzol, gündəlik və xüsusi gün geyimi olaraq iki yerə ayrılır. Günlük istifadə edilən qamzollar pambıqdan; xüsusi günlərdə istifadə edilənlər isə məxmər, ipək, atlas və simli parçalardan tikilir. Qazax etnik geyimi olan Qamzolu model olaraq dəyərləndirdikdə xüsusiyyətləri baxımından; yaxasız, qabaqdan açıq, ətəyi düz kəsilmiş, qolsun və ya qısa qollu; boyu isə dizdən biraz aşağı ya da topuğa qədər gəlir. Qamzolun rəng xüsusiyyətləri, istifadə edən şəxsin yaşına görə dəyişir. Gənc qızlar açıq rəngli, orta yaşı qadınlar isə mavi, sarı və yaşıl rənglərdən istifadə edirlər. Beldəmsə, köyləyin üzərindən geyinilən qabağı açıq bir əmək növüdür. Bu geyim gündəlik və xüsusi günlərdə geyinilir. Xüsusi günlərdə geyildikdə kənar və ön açıqlığı samur kürkü ilə hazırlanarkən, gündəlik istifadə edilən beldəmsə isə sadə olaraq tikilir. Beldəmsə, parçaların mövsüm xüsusiyyətlərinə görə qışıq və yazlıq olaraq ayrılaraq, qışıq qalın parçadan; yun və pambıqla astarlandığı halda, yayda isə incə parçadan astarsız formada istifadə edilir.

Beldəmsənin uzunluğu köyləyin əmək üstünə və ya topuğa qədər gəlir. Qurşaq kartonla astarlanıb gizli tikişlə tikilməsi səbəb ilə sərtir. Beldəmsənin rənglərinin, geyən şəxsin yaş xüsusiyyətlərinə görə dəyişərək, orta yaşdakı qadınların rəngarəng, yaşlı qadınların qara rənglər geyindiği müşahidə olunmuşdur.

Taqiyə, Qazax gənc qızlarının zəruri yazlıq baş örtüyüdür. Etnik mədəniyyətləri sıx bir formada təsiri altına alaraq yox edən qlobal mədəniyyətin, təsirlərinin azaldırılmasında ənənəvi mədəniyyət üzvlərinin istifadəsi əhəmiyyətli bir nüansdır. Qazax qadın geyimlərinin müasir geyim dizaynlarında istifadəsinin dəyərləndirilməsi; bəzədilmə ünsürləri və model xüsusiyyətlərinin yeni dizaynlarda istifadə edilə biləcəyi nəticəsinə gəlinmişdir. Araşdırmaların nəticəsində; Qazax etnik qadın geyimlərinin model xüsusiyyətləri baxımından sinəyə qədər bədəni əhatə edən, ətəyin ucuna doğru genişlənən xüsusiyyətlərdə olduğu müəyyənləşdirilmişdir. Parça forması olaraq şifon və atlas istifadə edildiyi, bəzək əşyası olaraq, pul, gümüş, qızıl simli iplər, muncuq və kardon istifadə edildiyi görülmüşdür. Qamzol və taqiyədə stilizə edilmiş heyvani və geometrik motivlər simli qızıl və gümüş ipləklə bəzədilir.

**III Bölmə. Fars körfəzinin ərəb ölkələrinin və Hindistanın milli geyimləri,
eyni zamanda müasir geyimlərdə istifadə olunan etnik
bədi-dəkorativ kompozisiyalar**

3.1. Səudiyyə Ərəbistanının etnik geyimləri

Fars körfəzi və ya fars körfəzinin ərəb ölkələri Bəhreyn, Küveyt, Səudiyyə Ərəbistanı, Oman Sultanlığı, Qatar və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri kimi ölkələrə aiddir. Bu dövlətlər Fars körfəzi Ərəb Dövlətləri Əməkdaşlıq Şurasının üzvləridir. İttifaq 1981-ci ildə Körfəz Əməkdaşlıq Şurası (GCC) kimi yaradılıb. Yəmən Ərəbistan yarımadasında yerləşən başqa bir dövlətdir. Bu dövlət İttifaqın üzvü deyildir, lakin onun daxil olma ehtimalı hazırda müzakirə olunur.

Fars körfəzinin bütün ölkələri ümumi mədəniyyət mədəniyyətinə malikdir və bu da "Fars körfəzinin mədəniyyəti" adlanır. Ərəb yarımadasının zəngin mədəniyyəti əsrlər boyu inkişaf etmişdir. Bir çox gömrük və ənənə ərəb yarımadasında üstün olan Bedevi mədəniyyətindən miras qaldı. Ümumi din, dil, musiqi və dünyagörüşün oxşar üslubları ərəb mədəniyyətinin inkişaf yolunu müəyyənləşdirdi. Ərəb ənənələri Fars körfəzi ölkələrinin milli geyimində də öz əksini tapır. Üç uyğunsuzluqları birləşdirir: təvazökarlıq, praktiklik və zəriflik.

Ənənəvi Ərəb geyimləri ümumiyyətlə uzun və bədənini demək olar ki, bütün hissələrini əhatə edir. Bu, bölgənin mədəni və iqlim xüsusiyyətlərinə görədir. İnsan vücudu günəşdən qoruyur. Ümumiyyətlə, bütün Fars körfəzində ənənəvi paltarlar çox oxşardır. Uzun paltar (kandura), kufiya, gutra kimi qadın geyimləri və abaya və hicab kimi qadın geyimləri ən çox ərəb ölkələrinə xasdır.

Ancaq bölgənin hər bir fərdi hissəsində fərqlər var. Buna görə hər bir dövlət geyimdə öz qaydalarına malikdir. Hal-hazırda müasir reallıqlara görə, Fars körfəzi ölkələrinin geyimlərində ənənələr bəzi dəyişikliklərə məruz qalır. Bütün bunlar ərəb mədəniyyətini əsrlər boyu davam edən ənənələr və müasir yeniliklərin unikal birləşməsinə çevirir.

Bu nəzərdən keçirildikdə, Ərəbistanın yarımadasının ölkələrinin milli paltarının xüsusiyyətləri barədə ətraflı məlumat vermək istərdik.

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri

Həm kişilər, həm də qadınlar uzunmüddətli paltar geyirlər, bunlar müvafiq olaraq kandura və abaya deyilir.

Kandura (həmçinin dishasa) kişilərin heelsinə qədər bəzəyidir. Adətən, uzun qolları var. Abay uzun qolları və döşəmə uzunluğu ilə yumşaq, mantiya kimi bir paltardır. Üz, ayaq və əllər istisna olmaqla, bütün bədəni əhatə edir. Bu gün rahatlığı səbəbiylə, daha çox məşhur olan abayi var. Bəzən yaxası və qolları parlaq tikmə ilə bəzədilib.

Kufya isti günəşdən qoruyan bir pambıq dəsmaldır. Ümumiyyətlə, bu kişi baş geyimləri ağ, lakin bu digər ölkələrdə bir şərtir. İkal kufi başdan sürüşməyə mane olan bir qara kordur. Uşaqlar İqal olmadan həm qırmızı, həm də ağ kufi taxırlar.

Hicab, boyun və başın bir hissəsini əhatə edən bir qadın şaldır. Nikab, ağız və burun əhatə etmək üçün istifadə edilən başqa bir üzlükdir və yalnız gözlər görkəmli olaraq qalır.

Hal-hazırda, Qərb mədəniyyətində istifadə edilən bəzi geyimlər gənclər arasında daha çox populyarlaşır. Amma Emirates sakinləri ənənələrinə hörmət edirlər və eyni zamanda ziyarətçilərdən və mühacirlərdən də gözləniləndir. Ona görə də, düzgünlük qaydalarını pozmamalıq üçün görünüşünüzə diqqət yetirməliyik.

Səudiyyə Ərəbistanı

Səudiyyə Ərəbistanı geyimlər baxımından ciddi qanunları ilə tanınır. Dini və gömrükdən təsirlənən yerli həyat tərzı vahid geyimə malikdir. Bütün vətəndaşlar ciddi geyimlər geyinməlidirlər.

Səudiyyə Ərəbistanında BƏƏ, Kandur və ya "Vahabilərin milli geyimləri" adından fərqli olaraq kişilər və qadınlar geyindirirlər. Qadınlar, həddindən artıq isti hava şəraitinə bağlı olan candora altında sirval (pambıq və ya ipək şalvar) geyirlər. Bəzən, xüsusi hallarda kişilər, bişt və mishla deyilən kandurun üzərindən uzun yağışlı paltarlar geyirlər. Əsasən, onlar ağ, qəhvəyi və ya qara rəngə malikdirlər və adətən qızıl parça ilə bəzədiliblər. Abaya ictimai yerlərdə geyilməlidir ki, qadın geyimlərinin bir hissəsidir. Üzü istisna olmaqla, bütün bədəni əhatə edir. Səudiyyə Ərəbistanında olan Abaya'nın xarici qadınlara da məcburidir.

Kişi başlığı, kəllə, kəklik və icaldən ibarətdir. Kafatası başın ətrafına sarılı bir pambıq şar - başlıq üzərində kıyılmış olan ağ rəngli baş ağrısıdır. Iqal - ikiqat qara kordon, bəndin ətrafındakı bağlandı. Bəzən dindar insanlar ikal geyinmirlər.

Bütün qadınlar, xaricilərdən başqa, üzünü örtən başı və niqab geyinməlidirlər. Boshia uzun aşağı hissəsini əhatə edən bir qara örtükdür və niqab bütün üz üçün örtükdür.

Səudiyyə Ərəbistanında həqiqi yerlilərin ən sıx görülə biləcəyi yer Buraydah, Unaizah kimi şəhərlərin olduğu Qasim regionudur. Bundan əlavə Riyad da Səudiləri görmək baxımından bizə yaxşı imkanlar verir. Ciddə və Dammam kimi şəhərlər isə qeyri-müsəlmanların yaşadığı böyük ticarət şəhəridir. Məkkə və Mədinənin yerləşdiyi Hicaz isə bugün iki müxtəlif əmrlik vəziyyətindədir və burada çoxlu Hindistan, Pakistan, Yəmən, Filipin mənşəli müsəlmanlar yaşayır. Səudiyyə ərəbistanının demoqrafik quruluşu müxtəlif olduğundan geyim seçimləri də olduqca fərqlidir.

Kişilər, başlarında qırmızı kvadrat dizaynı “şəmağ” adı verilən bir başörtüsü taxırlar. Təkcə bu məhsulun satıldığı mağazalara geniş rast gəlinir. Bu örtüyü bütün körfəz ölkələrində, İraq və Şam regionunda hətta Türkiyənin Şanlıurfa bölgəsində də görmək mümkündür.

Bu örtüyə kürtlər “cemedani”, İranlılar “çəfiyə” Ərəblər də məşəddə “ğutrə”, “kəfiyyə” kimi adlar qoymuşlar. Əslisi isə “küfiyə”dir. Kufə şəhərindən çıxdığı üçün adı bu şəhərlə əlaqləndirilmişdir. “Şəmağ”ın markaları, rəngləri, parça çeşidləri, yaylı və qışlıq geyinilən növləri mövcuddur. Simmetrik bir formada başın üzərinə qoyularaq daşımaq mümkündür. Lakin altından mütləq bir təqqə geyinilməlidir. Şəmağ mütləq ütülənməli, səliqlə olmalıdır. Məkkə və Mədinədə etnik geyimlər geydiklərini düşünən xaricilərin ilk yanıldığı məqam bu ütü məsələsidir. Səudiyyə Ərəbistanında yerli xalq geyimlərinin səliqəli olmasına böyük əhəmiyyət vermişdir.

Tarixi çox qədimlərə gedib çıxan Səudiyyə Ərəbləri, öz geyimlərini də tarixdən günümüze qədər qoruyaraq gətirmişlər. İslamın sıx yaşandığı bu regionda geyim tərzisi də İslam dini ilə örtüşür.

Səudiyyə ərəbistanının isti iqlimi geyimlərinə də təsir göstərmişdir. Başlarına örtükləri örtülər isə xüsusi günəş keçirməyən materialdan hazırlanaraq öz xüsusiyyətini göstərmişdir.

Gündəlik rahatlıq üçün, eyni zamanda dini inanca sadiqlik kimi 2 niyyətlə hazırlanmış ərəblərin ənənəvi libasları qürur və milli kimlik nümunəsidir. Qadınlar geyimlərinin üstündən qara rəngli uzun, geniş və zərif abaya geyinir. Onlar bunu qərb geyimlərinin və ya cələbiyyə adı ilə tanınan ənənəvi uzun donun üstündən geyinirlər. Şayla adı ilə tanınan qara şərf isə zərif formada başa atılır. Kişilər kandora və yaxud dişdaşa adı ilə tanınan, ağ pambıq parçadan tikilmiş topuğa kimi enli bir libas geyinirlər. Ğatra adlanan baş örtüyü aqal adlanan qara rəngli iplə alın hissədə möhkəmləndirilir.

Aba yundan toxunmuş qalın parça və həmin parçadan tikilmiş yaxasız, uzun üst geyimi.. Geyim köçəri ərəblərin milli geyimidir.

Eyni zamanda bir çox xalqların, məsələn yaponların, hindlilər, pakistanlılar, ərəblərin və başqa xalqların öz milli geyimlərini yalnız xüsusi günlərdə deyil, elə gündəlik geyindiklərinin şahidi oluruq.

Bəhreyn

Bəhreynin ənənəvi geyimləri ümumi tarixi və coğrafi mövqeyinə görə Səudiyyə Ərəbistanı paltarlarına çox oxşardır.

Kandura ənənəvi bir kişi paltarları, qadınlar isə abayu taxır. Buna görə, Səudiyyə Ərəbistanından fərqli olaraq, Kandur yalnız kişilər tərəfindən istifadə olunur. Bəhreynli kişi əhalisi, həmçinin Səudiyyə Ərəbistanı, xüsusi hallarda, qanduranın üstündə bir biştəni bəzəyir. Qadınlar, adətən, üzünü örtən qara örtüklü hicabla birlikdə abayaları geyirlər.

Ənənəvi kişi başlıqları xəndək, kufiya və ikaladan ibarətdir. Gutra bir kofe üzərində taxılan qırmızı və ağ qəfəsdə mozaika - ağ trikotajlı bir papaqdır. Və ikal, qalın qara bir kord, gutrayı yerində saxlamağa xidmət edir.

Qatar

Qatarın geyimləri son bir neçə onillikdə dramatik dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Bununla birlikdə, ənənəvi xarakterini qorudu.

Bu gün Qətərin kişi əhalisi kandur və ya biştəni geymir. Sırası bir kişinin kostyumu, uzun kollu, gevşek şalvar və ikmal yardımı ilə bağlı olan ghutralı bir forma ibarətdir.

Ənənəvi qadın geyimidir. Qatar qadınları həmişə abayasları taxırlar və saçlarını şal ilə örtürlər. Bəzən qadınlar da üzlerini örtən bir pərdə geyirlər. Ancaq bu məcburi deyil.

Qatarda rəsmi stil ənənəvi olaraq fərqlənir, çünki kişilər heç bir baş geyimləri geyə bilmirlər və qadınlar paltarları uzun dirsəklər və dirsəklərdən daha çox, hörmətli boyunbağı ilə geyə bilirlər.

Sərt qaydalar xaricilər üçün mümkün deyil, lakin mütləq klassik paltarları geymək lazımdır.

Küveyt

Küveyt zəngin mədəniyyəti və əsrlər boyu tarixindən bəhs olunur. Küveytin milli geyimləri öz xüsusiyyətlərinə malikdir.

Dishdash uzun qolları və uzunluğu olan bir kişinin paltarlarıdır. Kandurdan fərqli olaraq, boynundan belinə düymələrə basılaraq uzun yan ciblərə malikdir. Kişilər, ümumiyyətlə, yüngül pambıq şalvarları bir diaqnoz altında geyirlər.

Küveytin ənənəvi baş geyimləri bütün ərəb yarımadasında ənənəvi olanı demək olar ki, eyni. Gafiya, hortumdan geyilən sıx bir başlıqdır. Ağ xəndəklər adətən yayda, qırmızı və ağ rəngli çənlərdə isə qışda geyindirilir. İqal - başında bir gutra keçirən ikiqat qara kord.

Rəsmi tədbirlər münasibətilə kişilər, adətən, diaşdaşın üstündə, qızıl iplə bəzədilmiş bir bişəyirlər. İncə pambıqdan (yayda) və yundan (qış üçün) hazırlanır.

Ənənəvi Küveytli paltar bütün bədəni əhatə edir və "daraa" adlanır. Küveytdə qadınlar ümumiyyətlə kandur etməzlər, ancaq təntənəli hallarda istifadə edilə bilər. Abaya gündəlik istifadə üçün adi bir xarici geyimdir. Bəzən o, daraanın üstündə geyinir.

Baş geyimləri üçün, bu gün Küveyt hicabları bir çox üslub və zəngin rənglərlə təklif olunur. Bəzən qadınlar bütün üzünü örtmək üçün örtüklər və kətanlar

taxır. Pillə (qısa qara örtük) gözləri və alını açıqdır, başia (yarımşəffaf örtük) bütün üzü əhatə edir.

Yəmən

Hazırda, Qərb mədəniyyətinin təsiri ilə Yemenin kişi əhalisi tez-tez kostyumları, köynəkləri və t-shirləri taxır. Ancaq ənənəvi Yemen kostyumları hələ də məşhurdur.

Pulsuz duzluğun uzunluğuna qədər Yeməndə olduqca formal geyim sayılır. Kandura Yemenin şimalında geniş yayılmışdır.

Yəməninin milli kişi paltarları ayaq deyilir. Bu gündüz aşınma üçün ideal bir geyim növüdür. Mavaz rəsmi tədbirlərdə istifadə edilən ənənəvi bir paltardır. Onun üçün heç bir zəruri rəng ölçüsü və ya kəsmə növü yoxdur və onun rahatlığı səbəbindən çox məşhurdur.

Ən məşhur kişi qaşqabağı, sallanma və alcovekdir. Bu başlıq, başın ətrafına sarılmış uzun bir parça parça. Alkawek həm turbinin üstündə, həm də onsuz istifadə edilə bilər.

Ənənəvi qadın kostyumu "Sanaani" adlanır. Birbaşa örtülmüş bu geniş paltar adətən "əl-momk" ilə birlikdə - baş örtən parça. Zina - uzun boylu qolları və kəskin boyunlu bir dizi uzunluğu olan digər bir donuz.

Yəmən qadınları başlarını şal, hicab, örtüklər və s. Kimi müxtəlif baş geyimləri ilə əhatə edirlər.

3.2. Hindistan etnik geyimləri

Tarixi araşdırmalar nəticəsində müəyyənləşdirilmişdir ki, e.ə. III və II minillikdə Harappa sivilizasiya dövründə qədim Hind geyimləri inkişaf etmişdir. Hindistanın qadın və kişi geyimləri dini və etnik mənsubiyyətinə görə birbirindən fərqlənir. İslamın hindistanda yayılması ilə bərabər islam geyimləri Hind geyimləri ilə harmoniya təşkil etməyə başlamışdır.

Sari hindistanın ən qədim qadın etnik geyimidir. Bu geyim tarixdən bəri bəzi dəyişikliklərə məruz qalsa da daima Hindistanda seçilən geyimlərdəndir. Hindistanda kişilərin geyindiği etnik geyimlər pambıqdan və ipəkdən hazırlanır. Bir çox Hind kişi geyimləri olsa da ən çox geyiniləni “Dhoti kurta” adlanan geyimdir. Bu geyimin bel və ayaq ətrafları bağlanılır. Dhotinin hazırlanması üçün 5 metr parçadan istifadə edirlər.

Geniş tarixə malik olan hindistanın geyim unikalılığı ondan ibarətdir ki, günümüze qədər etnik kimliyini qoruyub saxlamışdır.

Hind mədəniyyətinin ən sevilən tərəfi sözsüz ki, geyim və aksesuarlarıdır. Hindistan etnik geyimlərindəki bəzəklər, rənglərin Hind mədəniyyətində özünə xas yeri var. Hind etnik geyimləri nə qədər rəngəng olsa da gündəlik yaşatılarında daha az bəzəkli, sadə geyimlərdən istifadə edirlər.

Bunlarla bərabər xüsusi günlərdə geydikləri etnik geyimlər mövcuddur. Misal, Gjaghra (köynək və uzun əmək), Lehenga (uzun və bol əmək), Silk Sari (İpək sarı) və s. Hind mədəniyyətində toylarda və başqa xüsusi günlərdə bu tərz geyimlər geyinilir. Toy zamanı gəlinin ən yaxın qohumları gəlin qədər bəzəkli olmalıdır. Bu da Hind mədəniyyətinin uzun illərdən bəri qoruduğu başqa bir adətdir.

Hindistan etnik geyimləri çox müxtəlif olmaqla yanaşı həm də tarixin də izlərini daşıyır. Hind geyimlərinə aşağıdakı sıra ilə nəzərdən keçirək:

1. Dupatta: Geyimindən asılı olmayaraq dupatta dedikləri şal kimi dördkünc örtüklərini, hindli qadınlar həmişə çiynlərində ya da başlarına örtür. İstər gündəlik geyimlərində istərsə də xüsusi günlərdə Dupatta taxmayan bir qadın demək olar ki, yoxdur.

2. Salvar: Cibi və zamoku olmayan beldən iplə bağlanan parçadan şalvardır. Üzərində müxtəli hindistana xas motivlər bəzədilir.

3. Churidar: Şalvar kimi başlayan rəngarəng parçadan şalvardır.

4. Salvar Kameez: Hindistanda geyilən günlük bir geyimdir. Müsəlmanlar bu geyimi köynəklə dizə qədər olan formasın geyinir. Sari nə qədər ənənəvi geyimdirsə hindilər gündəlik həyatlarında salvar kamezz-dən istifadə edirlər.

5. Sari: Uzun tikilmiş parçadan ibarətdir və içinə qısa bir köynək geyinilib bədənə ətrafından çiyinlərə doğru əhatə edilir. Xüsusilə Cənubi Hindistanda gündəlik həyatlarda demək olar ki, hamı sari geyinir. Parçanın uzunluğu 4-9 metr arasında dəyişir. Həmçinin geyinməyi ən çətin olan geyimdir. Gündəlik və xüsusi günlərdə geyinilən sarilər müxtəlif olur. Parçanın keyfiyyəti ya da altdan geyinilən qısa köynək qısa qollu-qolsun ya da bəzəkli-bəzəksiz olaraq fərqli qruplara bölünür.

6. Lehenga: Lehenga, bol dizaynı əhatə deyilir. Xalqın müsəlman kəsimi çox da geyinmir. Qədim Rajistani bölgəsində daha çox geyinilir.

Hindistanlılar lehengaları toylar üçün qırmızı rəngdə geyinir. Əsasən qırmızı parça və qızılı rəngdə bəzədilir.

7. Sharara: Sharara etnik olaraq müsəlmanların geyindiği bir geyimdir. Lehenganın üzərindən geyinilən köynəkdən biraz daha uzun köynəkdir. Uzun bir əmək və dupattan ibarətdir. Gündəlik həyatda geyinilməsə də xüsusi günlərdə geyinilir.

8. Anarkali: uzun libasdır. Şalvar və dupattadan ibarətdir. Libasın uzunluğu istəyə görə dəyişir. Libas nə qədər uzun olursa olsun altından mütləq şalvar geyinilməlidir. (Şəkil 4)

Şərq qadınlarının qadınlıq, gözəllik və hikməti əsrlər boyu səsləndi. Belə bir etalon təsvirin mühüm komponentlərindən biri, rəngli, havadar, təsəvvür üçün bir yer verən çarpıcı geyim üslubudur. Kişilər üçün bu, silinməz təəssürat yaradır, hind üslubu öz mövqeyindən vaz keçmir.

Xüsusiyyətləri

Cazibədar hind qadınlarının kostyumlarına baxarkən diqqətəlayiq göz stilin aşağıdakı xüsusiyyətlərinə diqqət yetirəcəkdir:

- Yüngül təbii parçalar: pambıq, ipək, şifon;
- Parlaq, şən rənglər;
- Elegant milli bəzəklər, çox naxış və rəngli izlər;
- Paltarlarda tez-tez asimmetriya;
- Multi-laylı kiyafetlər;
- Qadın silueti.

Paltar seçərkən, lazımsız növlərdən çəkinməlisiniz: bu stilin əsas tələbi hər şeydə bir tədbirdir.

Geyimlər

"Hindistanda" bəzəmək üsulu üçün ən çox xarakterik paltarlar aşağıdakı üslublardır:

- Salvar kamizu, göydə naxışlı, yüngül şalvarla birləşdirilə bilən tunika paltardır;

- Choli - zəmində bir yubka ilə sıx üst paltar;
- Gümüş ətkələri olan bir rəqəmdə uzun paltarlar;
- Mədələrini açıq olan üst və etek yığır.

Belə paltarlara xüsusi cazibə tikmə və boncukla veriləcək.

Aksesuarlar

Qadın şərq təsvirini tamamlamaq üçün belə aksesuarlar ola bilər:

- Bir sari xatırladan uzun bir şarf milli xalça kostyumunun əvəzsiz bir atributudur;

- Parlaq uzun sırğalar, boncuklar və bilərziklər çox;
- Çiyin üzərində əyri şəkildə geyilən kiçik çantalar;
- Yüngül toxunmuş sandalet və ya sandalet (yağışlı havalarda, ala bilər və balet mənzilləri);

- Burundakı kiçik bir kupe.

Hindistanlı etnosun ən köhnə geyim növlərindən biri, salvar-kamiz (şalvar kamis).

tərəfdən çapıqı ilə alt şalvar dar və geniş üst və adətən yüngül şallar var, diz, uzun palto ibarətdir. Vətən **shamvar kamis** Mərkəzi Asiya hesab olunur, lakin ötən

əsrdə, bu zərif və zərif paltar Hindistanda lakin Asiya regionunda yalnız populyarlıq qazanmışdır (məsələn, Banqladeş da öz milli geyim hesab).

Hind moda dizaynerləri tərəfindən hazırlanmışdır. Əlil tikmə hər model üçün fərdi.

İnanılmaz rəngli və canlı ölkə. Burada yalnız qadın və kişilərin müxtəlif paltarları parlaq deyil, eyni zamanda onların ən məşhur ədviyyatlarıdır. parlaq rənglərdə ruslarla yarışır.

Hindistanlı etnik paltar göy qurşağının bütün rəngləri ilə doludur: çəhrayı, bənövşəyi, qırmızı, qızılı, ağ, firuzəyi və narıncı.

Hind moda özündən ən zəngin rəngləri topladı

Ancaq bir çox ölkədən fərqli olaraq, bu ölkənin hər bir rənginin əhəmiyyəti var. Ən məşhur desen paisley ("Hindistan xiyar"), həmçinin müxtəlif həndəsi bəzəklər, güllər və müqəddəs heyvanların təsvirləri. Hindistan olduqca isti bir ölkə olduğundan, ən məşhur parçalar kətan, şifon və ipəkdir.

Moda Hindistan - uçan parça, zəngin zərgərlik və zərgərlik:

Əsas xüsusiyyət çox qatlılıqdır. Misirli moda kimi, Hindistanda da bir çiysin üzrə qadınların kostyumları da var. Eyni zamanda, çiyinlərində yığılan parça kəsilmiş ən çox bəzədilmişdir. Tez-tez qadınlar və kişilər üçün də bütün kıyafətlər uzanır.

Bir qadın üçün Hind klassik materialı: Güclü cinsin nümayəndələri düymələri və uzanan köynəkləri ilə uzanan ceketləri geyirlər.

Hindistanda Klassik Kişi Moda:

Hindistanlı moda rəngli bir göy qurşağıdır. Eyni zamanda, etnik paltar insanın palyaçoğu deyil, lütf və bir sirr verir.

3.3. Müasir dövrdə etnik üslubun əsas istiqamətlərinin geyim kompozisiyalarında təcəssüm etməsi

Geyimdəki etnik üslubda bir çox meyldən, moda dünyasında ən parlaq və ən populyar bir çox üslub var.

- Ölkə. Bu üslub Hind mədəniyyətinin və kovboy ənənələrinin ən təəccüblü xüsusiyyətlərini özünə cəlb etmişdir. süet və saçaq bolluğu, muncuq və bugles, yumşaq baqaj çanta və Şimali Amerika Indians miras moccasins və kovboy çəkmələri və Stetson-hat, bez köynək və western xatırladan dəri gödəkçələr ilə bəzədilmiş.

- Hindistan. Ənənəvi Hind paltarları çox gözəl və zəngin bir şəkildə bəzədilmişdir. fərdi elementləri edə bilər, Qeyd: "Paisley" və həndəsi naxışlar, tikmə mövzu və muncuq, şalvar, şalvar və tutors, porterlər, layering və asimmetriya rəsm uzun parlaq paltar və etek.

- Afrika. Hot və maye, Sahara qum kimi, Afrika stil torpaq rəng, böyük və rəngarəng nümunələri və izləri animalic, maxi geyimləri və tutors, ağac, dəri və metal, onların rəhbərləri haqqında rəngarəng eşarplar və bandannas hazırlanmış kütləvi ornamentlərlə ifadə edilir.

- Ərəb motivləri. Müsəlman ölkələrində, o qadın bədəninin gözəlliyi vurğulamaq və gizlətmək üçün qərar, lakin bir çox ərəb qarderob maddələr geniş etno-images istifadə olunur: geniş qolları, şəffaf capes və ipək eşarplar, zəngin tikmə ilə stoles ilə maxi-paltar axan işıq.

Etno tərzdə bir şəkil yaradaraq, bütün detalları düşünmək və harmonik qarışıq şeyləri seçmək vacibdir. Hansı elementlərin rəngarəng bir görünüşünü təsvir etmək mümkün olduğu ilə daha ətraflı nəzər salmaq.

Hər cür qapaqlar, qəfəslər və ponçoslar paltarda etnik stil yaratmaq üçün idealdır. Dokulu səth və milli desenli, saçaqlı və püsküllü düzbucaqlı yastıqlı parçalar, müxtəlif formalar - bunlar moda "yay" üçün gözəl bir vurğu verir. Cloaks eyni dərəcədə jeans ilə birləşdi və ciddi ətəklər və onlar üçün ən uğurlu yoldaşları - zamşa çəkmələr və ya çəkmələr, davamlı topuq, dəri kəməri və çanta ilə paylanır.

Etnik üslubda ceketlər və bluzlar

Naxışlı və ya naxışlı gödəkçə ofis stilinə uyğun gəlmir, lakin Kazehal-da şəkillər və kostyumları etnik motivlərlə mükəmməl müstəqildir. Mürəkkəb desenli, toxunmuş, naxışlı və ya ifadəli toxuma ilə pulsuz siluetin əşyalarını seçin. Bu ceketin parlaqlığı ciddi şalvar, jeans və qamaşlar ilə kompensasiya edilə bilər.

Etnik üslubda ətəklər

Etik üslubda olan ətəklər də salamlayır. Qaraçı və ya Afrika üslubunda yoğun toxunmuş parça və ya uzun rəngli yubkalardan hazırlanmış mini yubka ola bilər. Naxışlı mini-yubka payız yay və ya qalın tights və çəkmələr zərif dəri sandal ilə geyilən bilər, və uzun yubka bir neçə pambıq seçin və ya yuxarı yüngül kölgə Openwork lazımdır.

Hələ uzun bir paltarınız yoxsa şkafınızda məftil edilmiş bir geometrik və ya çiçək desenli parça olan sarafan yoxdursa, onu satın aldığınızdan əmin olun. Kütləvi boyunbağı, böyük qolbaq və toxunma sandalları ilə birlikdə, etnik üslubda rahat bir görünüş əldə edəcəksiniz. Digər yaxşı bir seçim - qapaqda və kostyumda naxışlı ağ tunikli paltarlar.

Etnik üslubda bəzəklər

Hər hansı xalq sənətinin əsas cazibəsi bəzəklərdir. Bəlkə də, paltarda etno-ansamblların əhval-ruhiyyəsini müəyyən edən bu detallardır. , Lələk və muncuq ilə böyük muncuq, daş, muncuq, Kolye və azqiymətli daşlardan hazırlanmış üzüklər, sırğalar çox sıra boyunbağı - (bir qolu çox nazik bilərziklər bir seçim kimi) ağac və metal kütləvi bilərziklər baxmaq lazımdır.

Etnik üslubda aksesuarlar

Otaq etnikliyinə əlavələr yalnız təbii materiallardan olmalıdır. Yaxşı dəri və örgülü kəmərlər, naxışlı çəngəllər və geniş kəmərlər bənzər. Çantalara və saçaq, naxış və desenli desenli yumşaq çantalara uyğun çantalardan. Kıyafətin ümumi üslubuna uyğun olaraq, şapka, bandaj, nazik kəmərlər və saçaqları saç, boyun atkılar və stolesdən istifadə edə bilərsiniz.

Etnik üslubda ayaqqabı

Ayaqqabılar da mürəkkəb dekorasiya və fitinqlər ilə dəri və ya süetlə qarşılır. Səndəl-gladiatorlar, tikməli kütləvi topuqlu və ya dəri baletləri olan süet botları şık bir etno-imicini tamamlayacaq.

Paltarda etnik üslub yalnız milli motivlərin təkrarlanmaması deyil, özünü ifadə etmək, təsəvvür və yaxşı dad göstərmək imkanındır.

Etnik üslubun fərqli xüsusiyyətləri

Etno tərzı öz xüsusiyyətlərinə malikdir. Etnik üslubda, təsvirin tələblərə uyğun olaraq yaradıldığına dair dəqiq bir şəkildə söyləmək üçün imkan verən bir sıra xarakterik detallar əks olunub.

1. Etnik üslubda geyimlər müəyyən milliliq kostyumları üçün ənənəvi və ya stilizə edilmiş modeldir: tunika, kimono, sarafan, sari və s. 2017-ci ildə hər kostyumun fərqli bir xüsusiyyəti həcmdir, geyim demək olar ki hərəkətləri maneə törədir. Siluet rəqəmlərinə uyğun zərif, sıx və yarı bitişik formalarda olması qeyri-adi bir haldır. 2017-ci ildə bunlar unikal bir qadınliq ilə dolu olan yüngül çubuqlar, paltarlardır.

2. Etnik üslubda olan geyim, çantalar və ayaqqabılar və digər aksesuarların istehsalı üçün yalnız təbii materiallar istifadə olunur.

3. təzadlı parçalar, rəngarəng tematik nümunələri, əl aplike, tikmə, göz alıcı rəng birləşmələri, krujeva və dəri kayışlar bolluğu, bead toxuculuq olması - 2017-ci ildə xoş deyil. Rənglər: doymuş və parlaq rənglər, hər cür təzyiqlər.

4. Etnik üslub siluətlərlə tamamlanır: axan, axan və sərbəstdir.

5. Etnik üslubda geyimlər və digər geyimlər müxtəlif materiallardan hazırlanmışdır: ipək, pambıq, yun, kətan və digər təbii parçalar.

6. capes, stoles, eşarplar, şallar və paket, təhlükəsizlik yastıqları, çuval və qalpaq, ponchos, corab və ağ corab: aksesuarları tamamlayır.

7. Etnik style - bir xarakterik paltar: paltar, translucent bluz, wraps, sarongs, saris, tutors və tutors, kimono şalvar Aladdin, şalvar, qaraçı etek. dəri və kordon, fitə və gödəkcələr müraciətləri ilə bəzədilmiş paça şalvar, həcmli yun cardigans, köynək, bu siyahıda davam edir.

8. Ayaqqabılar: hörük sandalı, taxta toxuculuq və ya düz dəri ayaqqabıları.
9. Baş geyimləri: çiçəklər və parlaq lentlər, şlyapalar, toxunmuşdur, beretlər.
10. , Ağac və metal bilərziklər, böyük sırğa etdi uzun mövzuları kiçik muncuq kütləvi daş, simvollar, müxtəlif baubles və digər zərgərlik ilə Kolye ilə üzüklər: Image bütün zərgərlik növ seçin.

Dekorasiya

1. Etnik üslub gözəl zərgərlik və zinət əşyalarına malikdir. Bu üslubda bijuteriya fərqli yaş hanımlarına uyğun bir parlaq və dəbdəbəli məhsuldur. Bijuteriya və zərgərlik kütlədən ayırd etməyə imkan verəcək təbii və unikal bir şəkil yaradır.

2. Etnik kostyum zərgərlik, mükafat zəriflik və bənzərlik olmaması, formaların sadəliyi üçün önə çıxır. Belə bəzəklər ən çox təbii materiallardan hazırlanır: dəri, boncuk, taxta, şüşə və s.

3. Etnik üslub aksesuarların bolluğu ilə xarakterizə olunur. Eyni zamanda bir neçə müxtəlif zərgərlik növünü taxlayə bilərsiniz. Bunlar üzüklər, sırğalar, boncuklar kimi zərgərlikdir.

4. Etnik üslubda bəzəklər əsas zövqə malikdir - öz cazibəsi və nadirliyi var. Belə sırğalar, boncuklar və üzüklər Şərqi ehtirasını, Çinin rahatlığını, Afrikanın rəngini, Meksikanın mistikasını və buna bənzəyir.

5. Üzüklər, sırğalar və boncuklar gözü cəlb edəcək parlaq və fərdi bir görünüş yaratmağa kömək edəcəkdir. Süsler özlərindəki bir sirr keçirir, ətrafdakıları heyrləndirir və möhtəşəm bir şəkildə onları sevir.

6. Etnik üslubda bəzəklər imicini tamamlayır. Əsas odur ki, müxtəlif istiqamətləri qarışdırmaq olmaz. Məsələn, parlaq bir çanta Afrika üslubu ilə birləşdirilə bilər, amma bir sari seçərkən yerdən baxacaq. Bir ekzotik görünüş üçün hətta bəzək əşyaları seçərkən, nəzərə almaq lazımdır.

7. Etnik üslubda süsler zərif və sadə kıyafətlər, təbii parçalardan hazırlanmış paltarlar ilə mükəmməl birləşir. Onların köməyi ilə gündüz geyimləri, kostyumları, tunik, ətəklər və jeansləri yeniləyə bilərsiniz. Üzüklər, sırğalar və boncuklar həmçinin etnik geyimləri mükəmməl şəkildə tamamlayır: sarafanlar, şalvar və s.

8. Parlaq rəngli aksesuarlar monofonik sifarişlər ilə tövsiyə olunur: eteklər, tunikalar, t-shirtlər, şalvar, köynəklər və üstlər. Massive üzüklər, sırğalar və boncuklar, yüngül paltarlar və sarafansları zərif vurğulayır. (Şəkil 5)

NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR

Yuxarıda göstərilən üslublardan əlavə, digər etno istiqamətləri də var: Çin, Şotlandiya, Fars milli geyimlərinin motivləri də moda dizaynerlərinin ağllarını qarışdırır. Ən başlıcası, hər şeydə üslub birliyini - makyajdan və saç düzəltmədən aksesuarlara riayət etməkdir. Qüsursuz zövqlərə və fərqli yanlarına təriflər verilir!

Etnik üslubun tarixi planetdə hər bir millətin tarixində kökləri var. biz etnik geyim haqqında birbaşa danışmaq, onda moda catwalks uzun bir yol o Mixail Fokin idarə balet "Scheherazade" ilham, moda dizayneri Paul Poiret, 1911-ci ildə Şərq üslubunda kolleksiyası şou sonra başladı. Ancaq, sakinlərin həyatı boyunca, müxtəlif millətlərin ənənəvi kostyumlarının (və tez-tez - və bütün kostyum) bərc elementlərinin 60-cı illərdə bir qədər sonra girdiyi müşahidə edildi. Azadlıq sevnən hippilər bunun üçün əməyi keçirdilər. Onlar kim mərtəbə, tutors, şalvar pulsuz kəsilmiş, və s. Üçün dəbli etek, çoxsaylı aksesuarları qeyd etmək deyil, əgər həyat geri cəmiyyətdə qəbul təməlini rədd öz arzusu. Əlbəttə, bu tendensiya moda evləri və illərindən biri idi - şouları ilk dəfə tənqid edənləri şok edən əfsanəvi Yves Saint Laurent, sonra isə onların tanınmasını tapdı.

Etnik geyim hər hansı bir üstünlüklə məhdudlaşmır. Şərqdən Qərbə, Hindistandan Amerika hindilərinə qədər bütün ölkələrin ənənələri ilə iç-içədir. Qırmızı xalça üzərində yunan üslubunda həmişə paltarları görmək mümkündür və qış bütün ölkələrdə qış mövsümündə göy geyimi və qar yağışı ilə Skandinaviya kazakları ilə əlaqələndirilir. Etnika bizi hətta gözləməyimizə baxmayaraq həyatımızı qətiyyətlə qəbul etdi. Bir çox etnik dükan açılır və bu stil daxili səviyyəyə inanılmaz dərəcədə məşhurdur. Aşağıdakı elementlər ilə xarakterizə olunur: 1. təbii materiallar (ağac, daş); 2. ritual maskalar, tanrı heykəlləri və digər dekorativ elementlər; 3. keramika qabları; 4. etnik musiqi alətləri. Həm etnik paltarlarda, həm də daxili sahədə böyük rol oynayır, parça üzərində çəkilmiş rəsmlər. Bu, adi paisley və daha ekzotik Afrika dizaynları və ya özbək izləri ola bilər.

Ümumilikdə milli geyimlər maddi mədəniyyətin xalqının spesifik milli cəhətlərini digər başqa elementlərdən daha çox təccəssüm etdirir və stabil olaraq etnik faktorlar sırasına daxildir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Əfəndiyev Rasim. Azərbaycan qədim el sənəti. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyatı, 1996.
2. Əfəndiyev Rasim. Azərbaycan geyimləri tarixindən. Azərbaycan SSR EA məruzələri, № 9
3. S.F.Əliyeva “Geyimin modelləşdirilməsi kompozisiya və materialların rolu” Bakı 2014
4. A.R.Tağıyev “Parça və geyim məmulatlarının bədii-dekorativ layihələndirilməsi” Bakı: Təhsil, 2014
5. Paşayev B.S., Məmmədova L.H., Ağamaliyeva Y.Ç. Moda və kostyumun tarixi. Bakı: Azər nəşr, 2009.
6. Dünyamaliyeva S.S. Moda tarxi və dünya xalqlarının milli geyim. Bakı: 2013.
7. Dünyamaliyeva S.S. Azərbaycan geyimlərinin bədii-dekorativ xüsusiyyətləri. Bakı: Çıraq, 2014.
8. Dünyamaliyeva S.S. Azərbaycan xalq geyimləri: ənən və müasirlik. Azərb. Respublikası EA konf. Materialları, IV, 1996
9. Андреева А.И. Массовая мода и техническая эстетика. Жур. «Техническая эстетика», Москва, 2011.
10. Беляева Н.М. Зрительные иллюзии. Москва. 2012
11. Бердник О.Т. Дизайн костюма, Изд. «Феникс», Москва 2013.
12. Богатырев П.Г. Вопросы теории народного искусства. Москва: Изд. «Легпром», 2014.
13. Горина С.Г. Народные традиции в моделировании одежды. Москва: Изд. Легпромтздат, 2014.
14. Гофман В.А. Новая теория моды и модного поведения. Москва: Изд. Питер, 2014.
15. Кох Э.Ф., Вагнер Г. Индивидуальные цвета. Москва. 2015.

ƏLAVƏLƏR

Şəkil 1. Azərbaycan milli geyimləri

Şəkil 2. “Kafan” türk etnik geymi

Şəkil 3. Özbək milli geyimləri

Şakil 4. Hind milli geyimləri

Şəkil 5. Müxtəlif formalı etnik qadın geyim nümunələri